

VODICÍ PES

**Kompenzační pomůcka pro osoby
s těžkým zrakovým postižením**

Kateřina Kavalírová

© Okamžik 2017

Text: Kateřina Kavalírová 2017

Foto: Lucie Matos Claro 2017

ISBN: 978-80-86932-46-0

VODICÍ PES

**Kompenzační pomůcka pro osoby
s těžkým zrakovým postižením**

Vydání této publikace finálně podpořil Nadační fond Mathilda

Poděkování

Děkujeme všem, kteří se podíleli na vzniku této publikace, zejména pak držitelům vodicích psů, kteří se s námi vyplněním anketního dotazníku podělili o své každodenní životní zkušenosti. Dále děkujeme Ing. Haně Jasenovcové za odbornou korekturu textu a cenné připomínky.

Obsah

Úvod	5
1 Psí pomocníci aneb Jak pomáhají psi se speciálním výcvikem	7
Vodící pes	7
Asistenční pes	8
Signální pes.....	10
<i>Signální pes pro osoby se sluchovým postižením</i>	<i>10</i>
<i>Signální pes pro osoby trpící záchvatovými onemocněními</i>	<i>11</i>
Canisterapeutický pes	12
2 Od štěněte k psímu pomocníkovi aneb Jak se cvičí vodící pes	14
Předvýchova štěňat.....	14
Speciální výcvik.....	16
Zkouška a předávání psa.....	19
Činná služba psa	24
3 Vodící pes nebo bílá hůl aneb Výhody a nevýhody pořízení vodícího psa	27
Výhody a nevýhody pořízení vodícího psa	27
<i>Výhody pořízení vodícího psa</i>	<i>28</i>
<i>Nevýhody pořízení vodícího psa</i>	<i>30</i>
Jak pomáhá nevidomému vodící pes.....	32
Péče o vodícího psa.....	35
<i>Potřeba aktivního a pasivního odpočinku.....</i>	<i>36</i>
<i>Základní péče o psa.....</i>	<i>39</i>
Práva a povinnosti držitele vodícího psa	44
Finance spojené s péčí o vodícího psa	50
4 Čtyřnohý pomocník přichází aneb Pořizujeme vodícího psa	54
Vodící pes jako kompenzační pomůcka	54
Výběr organizace cvičící psa.....	56
Od prvního kontaktu po předání psa.....	58
Výběr psa	60

5 Vzhůru do práce aneb Vodící pes v každodenním životě.....	65
Vodící pes v rodině	65
Vodící pes na ulici.....	69
Vodící pes na cestách.....	73
Stárnoucí vodící pes.....	78
Závěr.....	81
Přílohy	82
Slovníček pojmů.....	82
Organizace zabývající se výcvikem vodících psů.....	83
Pravidla pro pomoc osobám doprovázeným vodícím psem.....	85
Sedm mýtů o vodících psech.....	86

Úvod

Ne nadarmo se říká: „Pes – nejlepší přítel člověka.“ O psech, kteří pomáhají lidem se zdravotním postižením, to platí dvojnásob. Jsou pro své pány nejen věrnými kamarády, nýbrž také důležitými pomocníky, díky nimž zvládají nástrahy každodenního života.

V této publikaci se zaměříme především na psy vodící, kteří pomáhají lidem se zrakovým postižením. Doprovázejí je na cestách a starají se, aby se jejich „páníčci a paničky“ dostali vždy bezpečně do cíle. Zmíníme se však letmo i o dalších čtyřnohých pomocnících. Připomeneme si psy asistenční, kteří pomáhají lidem s tělesným postižením v oblasti sebeobsluhy. Dále si představíme psy signální, kteří pomáhají jednak lidem se sluchovým postižením a upozorňují je na různé zvukové podněty, jednak osobám se záchvatovým onemocněním (diabetes, epilepsie), které mohou upozornit na nebezpečí blížícího se záchvatu. Nezapomeneme ani na psy canisterapeutické. Všechny tyto pomocníky budeme v publikaci dále označovat pojmem „pomáhající psi“ nebo „psi se speciálním výcvikem“.

Čtenáři se mimo jiné dozvědí, jak probíhá výcvik vodících psů, jaké jsou výhody a nevýhody vodícího psa, jakým způsobem může postupovat zájemce o vodícího psa či jak pes pomáhá nevidomému v každodenním životě.

V rámci přípravy této publikace jsme oslovili držitele vodících psů z řad našich klientů s krátkým dotazníkem, který se týkal života s vodícím psem. Vybrané odpovědi se prolínají do textu celé publikace. Rozšířené znění odpovědí mohou čtenáři nalézt na webových stránkách **www.nevidomimezinami.cz** – osvětových stránkách zaměřených na tematiku života bez zraku, spravovaných pracovníky Poradenského centra Okamžik.

Publikace je určena jak laické a odborné veřejnosti – lidem, kteří se setkávají se zrakově postiženými (rodinní příslušníci, přátelé, dobrovolníci, pracovníci pomáhajících profesí, pracovníci městských či obecních úřadů, zdravotnický personál a další), tak i samotným zrakově postiženým – ať už z řad držitelů vodících psů nebo těch, kteří o pořízení vodícího psa teprve uvažují. V neposlední řadě je publikace určena všem milovníkům psů.

Já – autorka publikace – jsem sama zrakově postižená a jsem zároveň držitelkou již druhého vodícího psa. Je to elegantní, i když občas trochu bláznivý Chesapeake Bay

retrívr jménem Deryl. Letos v červnu oslavil desáté narozeniny a na cestách mě doprovází již víc jak osm let. Zažili jsme a zažíváme spolu mnoho více či méně úsměvných situací a je nám spolu fajn.

Kateřina Kavalírová, autorka publikace

1

Psí pomocníci aneb Jak pomáhají psi se speciálním výcvikem

V této kapitole si představíme jednotlivé druhy psů se speciálním výcvikem. Zmíníme se o tom, jaké dovednosti by tito psi měli ovládat, v čem nejvíce pomáhají svým hendikepovaným majitelům, a nebude chybět ani stručný vhled do historie výcviku.

Vodící pes

Začneme psem vodícím, který je „hlavním hrdinou“ naší publikace. První dochované informace o vodícím psovi pocházejí ze středověku – na rytinách a kresbách je zachycen pes, který vede pravděpodobně nevidomého žebračka. Tito psi sloužili svým pánům nejen jako průvodci na cestách do míst, kde se shromažďovali lidé a kde bylo možné vyžebrot peníze, ale také svými naučenými kousky pomáhali při získávání finančních prostředků. První zmínky o metodice výcviku jsou dochovány v knize J. W. Kleina (1765–1848), který se po celý život věnoval péči o nevidomé, a to v mnoha oblastech.

Skutečný rozmach výcviku vodících psů začíná koncem dvacátých let 20. století – po první světové válce, kdy se z fronty vraceli váleční veteráni, kteří v důsledku válečných zranění ztratili zrak. Jiní vojáci pro ně cvičili již nepotřebné vojenské psy. Koncem dvacátých let vznikly první výcvikové školy a centra v Evropě i v USA. V současné době je nalezneme v mnoha zemích světa.

Vodící pes pomáhá nevidomému či těžce slabozrakému především při pohybu venku. Lidé nevidomí se psem chodí zejména po známých trasách, které mají oba dobře naučené, zatímco lidé slabozrací se s pomocí psa a v dnešní době také různých navigačních zařízení (mobilní telefon s aplikacemi určenými pro navigaci) mohou mnohdy vydat i na trasy neznámé. Úkolem vodícího psa je dovést svého pána bezpečně do cíle.

Vodící pes musí zvládat více než 30 povelů důležitých pro bezpečné vedení nevidomého. Patří sem například dovednosti, jakými jsou udržení přímého směru chůze, zrychlení či zpomalení tempa, odbočování doleva a doprava, zastavení. Pes musí umět označit a následně obejít různé statické i pohyblivé překážky, včetně překážek vysokých, pod nimiž by sám mohl bez problémů projít, avšak nevidomý by se poranil. Dále

musí pes zvládat povel vyhledávací – nalezení schodů, dveří, eskalátoru, lavičky, případně dalších prvků dle individuálních potřeb klienta.

Kromě těchto speciálních povelů musí pes zvládat základní povel poslušnosti (sedni, lehni, vstaň, chůze na vodítku u nohy, odložení a další), podávání a podržení předmětů a také náročné situace (cestování všemi druhy dopravních prostředků, pohyb v rušných místech, nakupování), s nimiž se na cestách může setkat. Pes nesmí být bázlivý ani agresivní, při práci musí být lhostejný k případným rušivým zrakovým, sluchovým i pachovým vjemům.

Výcvik vodícího psa trvá obvykle 18–20 měsíců a je zakončen zkouškou, která psa opravňuje k vykonávání funkce vodícího psa. Po složení této zkoušky může být pes předán nevidomému.

Vodící pes je jediný ze skupiny psů se speciálním výcvikem, který je státem uznán jako kompenzační pomůcka, a lidé s těžkým zrakovým postižením tudíž mohou získat od státu finanční příspěvek na pořízení psa ve výši 90 % jeho ceny, která se v současné době pohybuje okolo 250 000 Kč.

Asistenční pes

Pojmem asistenční pes jsou obecně označováni psi, kteří pomáhají lidem nemocným či lidem se zdravotním postižením. V užším významu slova se tímto pojmem označují psi se speciálním výcvikem pro osoby s postižením tělesným, zejména pak osoby na vozíku. Někdy se také můžeme setkat s pojmem balanční pes. Ten slouží lidem s poruchami rovnováhy. Mohou se o něj opřít při chůzi do schodů a ze schodů nebo při nástupu do dopravních prostředků.

Historie výcviku asistenčních psů pro osoby s tělesným postižením sahá do sedmdesátých let 20. století. První zprávy o tomto druhu výcviku pocházejí z USA. V ČR začaly s výcvikem asistenčních psů některé neziskové organizace až po roce 2000.

Asistenční pes je cvičen (na rozdíl od psa vodícího) především dle individuálních potřeb klienta s tělesným postižením, neboť škála tohoto druhu postižení je velmi široká a dalo by se říci, že co klient, to jiné potřeby. Asistenční pes pomáhá svému majiteli zejména při sebeobslužných činnostech. Dokáže pomoci při manipulaci s vozíkem (zabrzdnění vozíku, tah vozíku), při přesunu na vozík a z vozíku. Dále pomáhá hendikepovanému při svlékání, umí vyndat prádlo z pračky, rozsvítit nebo zhasnout světlo. Na ulici pak

pomáhá tělesně postiženému například při nakupování, dokáže vyndat zboží z regálu, podat či podržet konkrétní předmět. Asistenční psi obvykle procházejí také výcvikem pro psy canisterapeutické, takže klient s tělesným postižením může s jejich pomocí prostřednictvím polohování relaxovat spastické svalstvo. Základní výcvik poslušnosti je samozřejmostí, přičemž je kladen velký důraz na přivolání psa.

Asistenční pes je pro svého majitele velmi důležitou pomůckou, neboť hendikepovaný díky němu získává více samostatnosti a může se tak lépe začlenit do běžného života. Hendikepovaní však nemají nárok na příspěvek na pořízení psa od státu. Jsou nuceni shánět prostředky vlastními silami, často také ve spolupráci s organizacemi, které psy cvičí. Nejčastěji se jedná o finanční příspěvky od nadací a nadačních fondů, firemních dárců či z veřejných sbírek.

Signální pes

Hlavním úkolem signálních psů je upozorňovat své majitele na podněty a situace, které oni sami z důvodu svého hendikepu nemohou rozpoznat, a v některých případech jim tak mohou hrozit různé druhy nebezpečí.

Signální psy lze rozdělit do dvou základních skupin:

- signální psi pro osoby se sluchovým postižením
- signální psi pro osoby trpící záchvatovými onemocněními

Stejně jako je tomu u psů asistenčních, ani psi signální nejsou uznáni státem jako kompenzační pomůcky pro osoby se zdravotním postižením a lidé s hendikepem si tak hledají ve spolupráci s organizacemi, zabývajícími se výcvikem těchto psů, finanční prostředky na pokrytí nákladů spojených s výcvikem a předáním psa.

Signální pes pro osoby se sluchovým postižením

Hlavním úkolem těchto speciálně vycvičených psů je upozorňovat své majitele se sluchovým postižením na zvukové podněty různého druhu. Pes pomáhá svému pánovi nejen v domácím prostředí, nýbrž také při pohybu na ulici. Venku navíc upozorňuje kolemjdoucí, že jeho majitel má nějaký hendikep a možná bude potřebovat pomoc. Sluchové postižení totiž na rozdíl od jiných druhů hendikepů není patrné na první pohled.

V domácím prostředí dokáže pes upozornit svého majitele na různé zvukové podněty – domovní zvonek, klepání na dveře či okno, pláč dítěte, příchozí SMS zprávu, ale také

na různé signály domácích spotřebičů (doprava pračka, dovařila se voda v rychlovarné konvici apod.).

Na ulici pes může neslyšícího upozornit na mnohé nebezpečné situace – troubící automobil při přecházení vozovky, zvonící tramvaj. Pes také dokáže upozornit svého pána, že jej někdo oslovil jménem.

Signální pes, stejně jako pes asistenční, je cvičen dle individuálních potřeb klienta, a to zejména s ohledem na jeho komunikační dovednosti. Ne všichni sluchově postižení jsou schopni srozumitelně artikulovat, proto někteří z nich používají pro ovládání psa různé pomůcky – clicker (malé zařízení, vydávající cvakavý zvuk) či vibrační obojky, nebo ovládají psa pomocí naučených gest.

Pro výcvik signálního psa se hodí prakticky všechna plemena, důležité jsou spíše povahové vlastnosti a schopnosti jednotlivce, dále kladný vztah k práci a chuť pomáhat člověku.

Signální pes pro osoby trpící záchvatovými onemocněními

Také na těchto osobách není jejich hendikep na první pohled patrný, a přesto se mnohdy mohou dostat do situace, kdy je vážně ohroženo jejich zdraví, nebo dokonce život. Právě v těchto situacích potřebují rychlou pomoc dalších osob.

Úkolem signálních psů pro osoby trpící záchvatovými onemocněními je jednak přivolání pomoci v případě náhlého záchvatu, jednak – u některých onemocnění – upozornění majitele na blížící se záchvat dříve, než plně propukne. Mezi nejčastější záchvatová onemocnění, jež jsou psi schopni detekovat, patří epilepsie, diabetes (hypo a hyperglykemické stavy) a kardiologická onemocnění.

Schopnost detekovat blížící se záchvat je psům víceméně vrozená a nelze ji výcvikem naučit, dochází pouze k upevňování schopnosti, kterou pes projevuje. Na počátku výcviku je proto třeba ponechat psa v přítomnosti člověka trpícího záchvatovým onemocněním a sledovat chování psa během záchvatu i před ním. Pokud pes neprojevuje žádné změny v chování, nebude vhodným adeptem pro práci signálního psa. Signální psi bývají velmi empatičtí a mají silný vztah k člověku.

Pes dokáže detekovat některá záchvatová onemocnění na základě chemických změn, které probíhají v organismu před propuknutím záchvatu. Jedná se o reakce, které jsou pro naše lidské smysly nepostřehnutelné, avšak bystrý psí čenich je dokáže zaznam-

nat a pes následně upozorní svého pána na blížící se nebezpečí. Hendikepovaný si tak může vzít včas lék, přivolat pomoc nebo se alespoň uložit na bezpečné místo.

V případě záchvatu pes dokáže ve známém prostředí přivolat pomoc – dojde pro konkrétní osobu, dokáže stisknout tlačítko pro tísňové volání. Pes bdí nad svým pánem i během noci, což mohou ocenit zejména rodiče diabetických dětí, u nichž mnohdy dochází k nočním hypoglykemiím. Pes vzbudí pečující osobu, která zajistí potřebnou pomoc.

V případě záchvatu na veřejnosti pes upozorní kolemjdoucí, že jeho pán potřebuje pomoc. Dále umí otočit člověka v bezvědomí tak, aby neležel obličejem na zemi, přikrýt jej dekou, popř. jej zahřívát vlastním tělem.

Přítomnost psa, který ví, jak se zachovat v krizové situaci, je již sama o sobě pro lidi se záchvatovým onemocněním velmi přínosná a mnohdy dochází k celkovému zlepšení jejich zdravotního stavu.

Canisterapeutický pes

Canisterapie je jednou z podskupin tzv. zooterapií. Terapií se zde rozumí blahodárny vliv zvířete na psychické i fyzické zdraví člověka. Zooterapie jsou používány jako doplňkové léčebné a pedagogické metody, díky nimž je příznivě ovlivňován celkový stav člověka. Canisterapie je pak chápána jako pozitivní vliv psa na tělo i duši člověka.

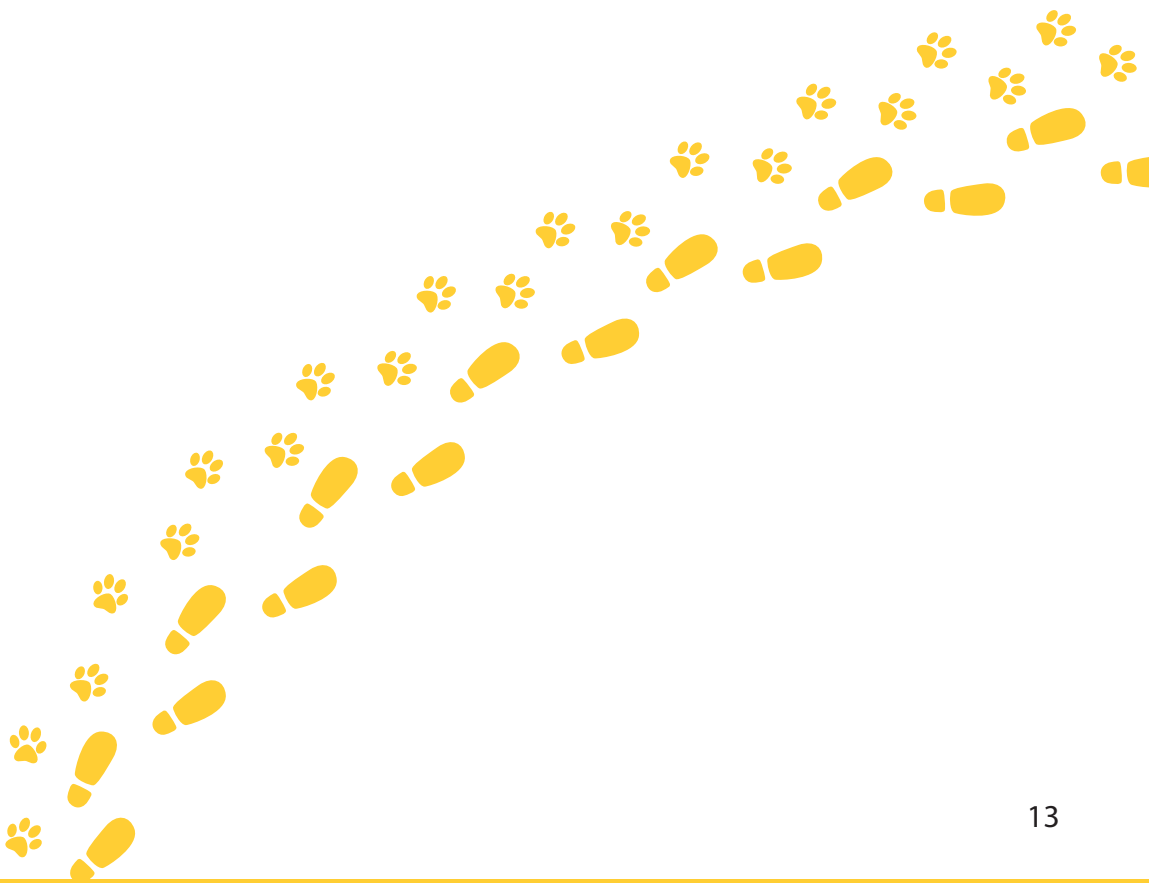
Stejně jako je tomu u ostatních pomáhajících psů, i canisterapeutičtí psi musí splňovat určitá kritéria, aby mohli sloužit lidem, kteří je potřebují. Jejich výcvik však netrvá tak dlouho a není tolik nákladný jako u ostatních pomáhajících psů. Na rozdíl od psů vodičích a asistenčních není obvykle majitelem canisterapeutického psa člověk s postižením, ale někdo, kdo se zajímá o problematiku zdravotně postižených a zároveň má alespoň základní kynologické zkušenosti. Canisterapeutický tým tedy tvoří pes s úspěšně složenou canisterapeutickou zkouškou a jeho majitel, který obvykle bývá rovněž proškolen v základních tématech souvisejících s canisterapií.

Canisterapii provádí tým člověk-pes přímo v zařízeních pro osoby se zdravotním postižením, domovech pro seniory či v různých odděleních nemocnic obvykle formou návštěvního programu. Taktéž je možné, aby pes-canisterapeut pobýval přímo v zařízení, vždy je však důležité, aby měl jednoho stálého majitele – pána. Proto se pro stálý pobyt v zařízení hodí spíše kočky, které nejsou tolik fixovány na konkrétního člověka.

Canisterapie je prováděna buď skupinově, nebo individuálně. Může pro ni být využito téměř jakékoliv psí plemeno, klíčové jsou povahové vlastnosti: pes musí být trpělivý, klidný, ne však ustrašený, nebo dokonce agresivní.

V rámci canisterapie lze rozvíjet širokou škálu schopností a dovedností klientů či pacientů. U dětí s autismem lze prostřednictvím této metody rozvíjet komunikační dovednosti. Lidem se spastickou formou dětské mozkové obrny pomáhá pes při relaxaci ztuhlého svalstva. Děti s problémovým chováním se učí správné sociální návyky (např. zmírnění či odstranění agresivního chování, zamezení utíkání na ulici). Seniorům a lidem v nemocnicích pomáhá pes udržovat emoční stabilitu. Někdy stačí pouhá přítomnost psa a lidé se cítí lépe.

V posledních letech se stává canisterapie stále populárnější a postupem času se uplatňuje v mnoha zdravotnických zařízeních, stacionářích, domovech pro seniory a dalších institucích.

2

Od štěněte k psímu pomocníkovi aneb Jak se cvičí vodící pes

V současné době neexistuje jednotný způsob přípravy vodících psů. Každá organizace zabývající se výcvikem má svá vlastní pravidla a metody práce. Některé organizace se v kromě předvýchovy a výcviku věnují rovněž chovu vodících psů většinou ve spolupráci se zahraničními organizacemi. Jsou vytvářeny speciální chovné linie jednotlivých plemen, které jsou přísně vybírány na základě vhodných povahových vlastností a s ohledem na zdravotní předpoklady.

Většina výcvikových subjektů připravuje štěňata pro speciální výcvik v tzv. předvýchově, která je velmi důležitá, neboť se většinou již v této době ukáže, zda se štěně bude hodit pro práci vodícího psa. Nákup starších psů s vhodnými povahovými vlastnostmi, kteří neabsolvuji předvýchovu, ale přicházejí rovnou do speciálního výcviku, by měl být záležitostí spíše ojedinělou, avšak některé školy vlastní předvýchovu štěňat stále neprovádějí a nakupují roční psy. Některá výcviková centra umísťují psy během speciálního výcviku do kotců, jinde psi přebývají přímo v domácnostech cvičitelů.

Informace uvedené v této kapitole jsou spíše orientačního charakteru, konkrétní postupy se budou u jednotlivých organizací lišit.

Předvýchova štěňat

Základním předpokladem pro kvalitní výcvik vodících psů je výběr vhodného štěněte. Pro výcvik se používají plemena s neagresivní přátelskou povahou, která ráda pracují. Nejčastěji používanými plemeny v ČR jsou labradorští a zlatí retrívři a jejich kříženci. Méně často se objevují další druhy retrívrů (Chesapeake Bay retrívr, flat coated retrívr a curly coated retrívr). V posledních letech se těší stále větší oblibě také border kolie a (méně často) krátkosrsté kolie, a to především pro svou přátelskou povahu, energii a vysokou inteligenci. Výjimečně, avšak s úspěchem, jsou cvičeni královští pudlové a jejich kříženci s labradorským retrívrém (labradoodle), jejichž hlavní předností je nelíná srst, a tudíž jsou vhodní i pro osoby s alergií na psí srst. Dříve byl používán hlavně německý či švýcarský ovčák, v současné době jsou však tyto jedinci cvičeni spíše výjimečně, obvykle na žádost klienta.

Organizace cvičící vodící psy získávají štěňata buď z vlastního chovu, nebo je nakupují od prověřených chovatelů. Některá výcviková centra používají různé testovací metody, ať už vlastní anebo převzaté ze zahraničí, které jim pomáhají při zjišťování povahových vlastností štěněte a jeho případné vhodnosti či nevhodnosti pro práci vodícího psa. Kromě povahových vlastností je kladen důraz na zdravotní stav štěněte, je sledován výskyt některých onemocnění v rodové linii a v průběhu předvýchovy je štěně podrobeno mnoha zdravotním vyšetřením.

Zhruba ve věku osmi týdnů vstupuje štěně do předvýchovy. Štěně je předáno předvychovateli-dobrovolníkovi, který spolupracuje s příslušnou organizací. U něj štěně najde azyl pro následujících deset měsíců. Podmínkou pro získání štěněte do předvýchovy by měla být alespoň základní kynologická zkušenost předvychovatele-dobrovolníka. Štěně navíc musí pobývat přímo v bytě a trávit co nejvíce času se svým předvychovatelem. Další podmínkou je, aby štěně vyrůstalo v rušném městském prostředí a mělo tak možnost se od nejútlejšího věku seznamovat se vším, co přináší život ve městě. Organizace obvykle zajišťují krmivo, veterinární výlohy popř. další náklady spojené s péčí o psa.

Předvýchova je vlastně jakousi obdobou mateřské školy. Štěně se zde učí základní dovednosti – hygienické návyky a velice důležitou socializaci. Musí být odolné vůči velké zátěži a někdy i stresovým situacím, které s sebou přináší život ve velkém městě. Během prvního roku života by mělo zvládnout i základní povely poslušnosti (sedni, lehni, vstaň, chůze u nohy, chůze na vodítku, přivolání). Důležité je, aby štěně navštívilo rozmanitá prostředí (park, les, obchody, úřady, nemocnice, rušná místa ve městě), naučilo se zvládat cestování dopravními prostředky (automobil, metro, tramvaj, autobus, vlak) a seznámilo se s různými situacemi, s nimiž se může během činné služby setkat (kontakt s jinými psy, kontakt s dětmi). Pes se musí naučit i zůstat v klidu o samotě, protože ne vždy jej bude moci vzít jeho budoucí majitel s sebou. Po celou dobu předvýchovy předvychovatel sleduje, jak se štěně v různých situacích chová a jakým způsobem reaguje na konkrétní podněty.

Zdárný průběh předvýchovy je obvykle monitorován formou pravidelných setkání (supervizí) předvychovatelů a štěňat, na nichž zkušení cvičitelé sledují, jak jednotlivá štěňata prospívají po stránce zdravotní i povahové. V případě pochybností o správném průběhu předvýchovy mohou cvičitelé s předvychovatelem a jeho svěřencem pracovat individuálně.

V průběhu předvýchovy štěně prochází celou řadou veterinárních testů, aby byly vyloučeny choroby, které by bránily psovi v práci vodícího psa nebo kvůli nimž by musel být

předčasně vyřazen z činné služby. Na základě rentgenologického vyšetření je zjišťováno, zda pes netrpí dysplazií kyčelního nebo loketního kloubu. Dále je prováděno biochemické vyšetření krve, kardiologické vyšetření či vyšetření očního pozadí.

Navzdory pečlivě prováděnému výběru štěňat dochází často k vyřazení jedince z předvýchovy, nebo dokonce z výcviku. Některé zdroje uvádějí, že pouze jeden pes ze tří se skutečně stane vodícím psem. Psi jsou nejčastěji vyřazováni z důvodů zdravotních. Někdy čas ukáže, že daný jedinec nevyhovuje z důvodu nevhodných povahových vlastností, nechutí k práci, neschopnosti naučit se konkrétní dovednosti či kvůli nežádoucím odchylkám v chování (štěkání na cizí psy, agresivita vůči zvířatům či lidem, příliš silný lovecký pud, nadměrná bázlivost).

Speciální výcvik

Stejně tak, jako můžeme předvýchovu štěňat přirovnat k mateřské škole, je speciální výcvik školou základní. Pes nastupuje do výcviku zhruba ve věku 12 měsíců. Z předvýchovy už leccos zná a umí, má vyrovnanou povahu a veterinární testy vyloučily všechna závažná onemocnění, která by mu mohla bránit ve výkonu činné služby. Pes zvládá základní povely poslušnosti, přičemž důraz je kladen na přivolání psa. Pes umí jezdit mnoha dopravními prostředky, nevádí mu pobyt v rušném prostředí. Obzvláště šikovní psi už dokonce zvládají některé činnosti a povely ze speciálního výcviku.

Poté, co štěně oslavilo své první narozeniny, přichází velké loučení. Mladý pes odchází z rodiny předvychovatelů buď do výcvikového centra, nebo přímo do domácnosti cvičitele, kde stráví následujících 6–8 měsíců života.

Menší výcviková centra obvykle dávají přednost umístění psa přímo v domácnosti cvičitele. Tato varianta je jednak ekonomicky výhodnější (odpadají náklady spojené s provozem zázemí pro psy, případně personální zajištění celkové péče o psy), jednak dle některých zdrojů se psi, kteří byli po celou dobu předvýchovy a výcviku umístěni v domácím prostředí (nikoliv v kotci) lépe adaptují na nového majitele. Navíc cvičitel, který má psy doma, zná velmi dobře jejich povahy i chování nejen během práce na ulici, ale i v domácím prostředí. Tato varianta výcviku je však méně efektivní – jeden cvičitel může současně cvičit obvykle méně psů, klienti tak mohou v některých případech čekat déle na přidělení psiho pomocníka.

Větší organizace, mající vybudované zázemí pro psy, je umisťují po dobu výcviku do kotců přímo ve výcvikovém centru. Tato varianta umožňuje větší efektivitu práce –

jeden cvičitel může pracovat až se čtyřmi psy současně. Klienti tak mají na výběr z většího množství psů a nečekají na svého pomocníka dlouho. Umístění psa v kotci jej však může negativně poznamenat, pes může mít větší problémy při navázání vztahu s novým majitelem nebo může docházet k jiným druhům nežádoucího chování.

Výcviku vodících psů by se měli věnovat lidé, kteří mají jednak dostatek kynologických zkušeností, jednk znají problematiku prostorové orientace a samostatného pohybu osob se zrakovým postižením. Některé organizace mají stanoveny kvalifikační požadavky na cvičitele. Členské školy Mezinárodní federace vodících psů (IGDF) mají pravidla pro kvalifikaci a vzdělání cvičitelů a dalších pracovníků organizace povinná. Důležité jsou znalosti nejen ve výcviku psů, ale hlavně v práci s nevidomými klienty. Ideální by bylo, kdyby každý cvičitel vodících psů, který je oprávněn předávat vycvičené psy nevidomým klientům, byl zároveň proškolen i jako instruktor prostorové orientace a samostatného pohybu.

Během speciálního výcviku se pes učí celou řadu povelů a dovedností. Nejprve je třeba, aby se naučil chůzi v postroji – pes musí jít v tahu, avšak nesmí svého majitele příliš vláčet. Navíc musí udržovat přímý směr. Následně se učí zrychlit či zpomalit tempo chůze, na povel se zastavit a rozejít.

Poté, co pes zvládne chůzi v postroji, se učí obcházet a označovat překážky, jakými jsou např. obrubníky, první a poslední schod schodiště, terénní nerovnosti. Pes musí zvládnout vyhýbání se jak statickým (sloupy, vývěsní štíty před obchody, stojící skupiny lidí), tak i pohyblivým překážkám (matka s kočárkem, pomalu jdoucí chodci). Snad nejtěžším úkolem v souvislosti s překážkami je označení vysoké překážky – tj. takové, pod níž by pes bez problémů prošel, avšak nevidomý by se o ni zranil (závora, větve stromů, informační tabule v úrovni hlavy, otevřená okna).

Pes se také musí naučit vyhledávat určité prvky – schodiště, přechod pro chodce, dveře, lavičku, volné místo k sezení v dopravním prostředku, případně další prvky dle přání klienta (poštovní schránka, bankomat, atd.).

Nejtěžším úkolem pro psa je neuposlechnutí povelu majitele v případě, kdy by mohlo být ohroženo jeho zdraví. Taková situace může nastat například tehdy, objeví-li se na známé trase znenadání nechráněný výkop. Pes zastaví před výkopem, nevidomý, který netuší, že se zde objevila nová překážka, pobídne psa k další chůzi povelom vpřed. Pes však nadále stojí, povel neuposlechne. Nevidomý si ohmatá terén bílou holí, následně vydá povel „vyved“ a pes bezpečně obejde výkop a vrátí se na původní trasu. Pak už zbývá jen psa vydatně pochválit či odměnit pamlskem.

Klíčovým bodem celého procesu přípravy a předání vodícího psa je sestavení vhodného týmu nevidomý-pes. Stejně tak, jako je tomu u lidí, je každý psí jedinec jiný, každý má jinou povahu, jiný temperament. Proto je velmi důležité, aby žadatel poskytl cvičiteli co nejvíce informací nejen o svých představách a požadavcích na vodícího psa, ale i o svém způsobu života. Nejdůležitějšími kritérii jsou rychlost chůze, vitalita, fyzická zdatnost žadatele, množství a délka tras, po kterých se nevidomý nejčastěji pohybuje atd. Proto nelze vodící psy přidělovat na základě poradníku, ale je třeba pečlivě vybírat vhodné dvojice.

Některé organizace již zpočátku výcviku vybírají pro psa konkrétního klienta. Pes a budoucí majitel se tak mohou pod vedením cvičitele setkávat již během výcviku, což urychluje následné předávání psa novému majiteli. Postupně si na sebe dvojice zvyká – ladí se na stejnou vlnu. Klient si osvojuje průběžně povelovou techniku a pod vedením cvičitele se naučí, jak má vypadat správně provedený povel. Ke konci výcviku už některé organizace umožňují budoucímu majiteli ponechat si psa u sebe několik dní (víkend) a následně si s cvičitelem vysvětlit případné nejasnosti.

Některé organizace nabízejí čekatelům na vodící psy hromadné několikadenní školení, kde se budoucí majitelé naučí, jak o psa pečovat a jak jej správně „používat“. Jiné organizace dávají přednost individuálnímu přístupu, kdy cvičitel seznamuje klienta se všemi potřebnými informacemi a učí jej, jak se psem pracovat. Zároveň také poskytne klientovi dostatek informací o konkrétním psovi – co rád dělá, jaké jsou jeho hlavní povahové vlastnosti, které povely mu jdou obzvláště dobře a na které je třeba se ještě zaměřit. Dále může klientovi doporučit vhodné volnočasové aktivity, které mohou napomoci k upevnění vztahu mezi nevidomým a pomáhajícím psem.

Poté, co pes zvládl všechny povely potřebné pro práci vodícího psa a naučil se všem nutným dovednostem, může skládat zkoušku. Po jejím úspěšném složení nastoupí do činné služby a bude předán novému majiteli.

Zkouška a předávání psa

Zhruba po 6–8 měsících intenzivního výcviku pes skládá závěrečnou zkoušku, jejíž úspěšné složení jej opravňuje k výkonu práce vodícího psa. Průběh zkoušky se může u jednotlivých výcvikových center lišit. V ideálním případě by měl být u zkoušky přítomen nezávislý rozhodčí, tj. osoba k tomuto účelu speciálně proškolená, mající dostatek zkušeností s výcvikem vodících psů a zároveň znalá problematiky života osob se zrakovým

postižením, zejména pak v oblasti mobility, prostorové orientace a samostatného pohybu.

Zkoušku se psem obvykle provádí cvičitel s klapkami na očích. Ve výjimečných případech ji se psem může skládat také budoucí držitel vodicího psa. Dále může být na zkoušce vedle nezávislého rozhodčího přítomen také rodinný příslušník, zástupce organizace, která psa cvičí, nebo pracovník úřadu práce, který bude psa proplácet. Zkouška je prováděna na neznámé trase, aby pes mohl plně prokázat své dovednosti.

„Po příjezdu cvičitele jsme vyrazili ven. Po několika radách nás cvičitel sledoval, jak nám to půjde. To se opakovalo po tři dny a potom konstatoval, že si opravdu rozumíme a že přijede až na předání. Vše připravila a zajistila výcviková škola. Ten den přišly dámy z úřadu a sledovaly nás, jak kráčíme pro razítko. Pes jako velký profík, bez jediné chybičky. Předvádět se umí dodneška. Tak je to prosté.“

Povely a dovednosti, jejichž znalost musí pes během zkoušky prokázat, jsou uvedeny v příloze č. 2 vyhlášky 388/2011 Sb. Pes musí zvládnout 34 povelů, aby se mohl stát průvodcem nevidomého.

PŘEHLED DOVEDNOSTÍ VODICÍHO PSA

Základní povely poslušnosti:

- ovladatelnost psa na vodítku za klidu na místě i za pohybu
- polohy psa v klidu u nohy (sedni, lehni, vstaň, obraty u nohy)
- aport (podání odhozeného nebo spadlého předmětu)
- odložení a ponechání psa o samotě
- přivolání psa

Chování psa v různých situacích (pes není bázlivý ani agresivní, neobtěžuje ostatní osoby ani psy):

- chování psa na veřejných prostranstvích
- chování psa při průchodu skupinou osob
- chování psa při cestování veřejnou dopravou
- lhostejnost vůči sluchovým, zrakovým a pachovým vjemům

Chůze v postroji:

- zahájení chůze a udržení směru a tempa
- změna směru chůze (odbočení doleva, vpravo)
- změna tempa chůze
- přerušení chůze

Označování překážek (pes označí překážku a obejde ji, následně se vrací na původní trasu):

- označení chodníku (pes zastaví před vstupem do vozovky)
- vyhýbání překážkám zprava i zleva
- vyhýbání vysokým překážkám (jejich označení a následné nalezení alternativní trasy)
- označení terénních nerovností pod úrovní chodníku
- vyhýbání pohyblivým překážkám

Vyhledávací povely:

- nalezení přechodu pro chodce
- nalezení schodů, eskalátoru či travelátoru
- nalezení dveří
- nalezení zastávky hromadné dopravy
- nalezení chodníku
- nalezení výtahu

Cestování prostředky hromadné dopravy:

- nástup do dopravních prostředků
- výstup z dopravních prostředků

Další dovednosti:

- převádění přes vozovku
- chůze po schodech (označení prvního a posledního schodu schodiště)
- jízda na travelátoru a eskalátoru
- vyvedení z nepřehledné situace
- schopnost chůze mimo chodník a na venkově

Dovednosti v místě bydliště:

- nácvik některých konkrétních tras
- dovedení domů od zastávky MHD

Poté, co pes úspěšně složil zkoušku, může být předán nevidomému klientovi.

Proces předávání psa trvá obvykle jeden týden a odehrává se většinou v místě bydliště klienta. Někdy mu předchází také setkání s klientem v místě, kde sídlí organizace, kde se klient poprvé seznamuje se svým budoucím pomocníkem.

Během předávání psa se klient učí zacházet se psem (povelová technika, péče o psa) a získává informace o konkrétním psovi (co má a nemá pes rád, jak jej povzbudit, co naopak na psa vůbec neplatí). Cvičitel předávající psa pomůže klientovi s výběrem veterináře v místě bydliště, doporučí vhodné krmivo, vybere spolu s klientem místo pro venčení psa s možností volného vypuštění zvířete.

„Psa mi cvičitelka přivedla domů, dostala jsem základní vybavení. Týden jsme chodili v okolí mého bydliště a na různá místa a procvičovaly jsme vodění a rovněž jsme chodily venčit a na procházku do zeleně, kde mohl být pes puštěný navolno, a trénovaly jsme u toho různé povely. Informací a instrukcí jsem dostala dostatek.“

„Fenka mi byla předána na oficiální předávací akci, kterou tento cvičící subjekt každoročně pořádá.“

„Protože jsem se k organizaci dostala náhodou, viděla jsem pejska jenom měsíc před předáním, ale dostala jsem dostatek informací, včetně praktických ukázek: informací k povelování i o potřebách psa a péči o něj, o jeho povaze a temperamentu, taktéž ohledně podání žádosti o příspěvek a informace o další spolupráci s cvičitelskou organizací.“

Nevidomý se svým psem se v průběhu předávání učí některé konkrétní trasy, například od zastávky hromadné dopravy do místa bydliště, do zaměstnání či školy, do nejbližšího obchodu, do parku, k lékaři apod. Cvičitel zde pomáhá najít optimální trasu, kterou musí dvojice zvládnout tak, aby ji pes pod vedením nevidomého bezpečně prošel. Toto je důležité zejména pro zcela nevidomé klienty, kteří se obvykle pohybují spíše na známých trasách.

Hlavním a klíčovým úkolem dvojice během procesu předávání je však navázání pevného vztahu, kdy pes s ochotou pomáhá svému novému majiteli a nevidomý důvěřuje svému pomocníkovi. Takový vztah samozřejmě nelze vytvořit za pouhý týden, ale lze jej „nastartovat“ a je především na nevidomém, zda se důvěrný vztah s čtyřnohým pomocníkem plně rozvine, či nikoliv.

Činná služba psa

Jakmile je pes předán nevidomému majiteli, začíná mu období činné služby, které trvá zhruba 5–9 let. Dle platné legislativy má nevidomý nárok na pořízení nového vodícího psa po uplynutí pěti let činné služby psa stávajícího, většina psů je však schopna pracovat déle.

Zpočátku se pes s novým majitelem sžívají, poznávají jeden druhého a zvykají si na společný život. Pes získává nové zkušenosti v roli průvodce. Mezi třetím a sedmým rokem života je pes v nejlepší kondici. Má již dostatek zkušeností a bravurně zvládá při doprovázení nevidomého i náročné, nepřehledné situace. Zároveň však má ještě dostatek fyzických sil a dokáže se delší dobu dobře soustředit na práci.

Bylo by chybou se domnívat, že složením zkoušky končí výcvik psa. I s aktivně pracujícím psem musí jeho majitel cíleně cvičit dovednosti, které pes nabyl ve výcviku, a procvičovat zejména ty situace, s nimiž se pes při běžné práci příliš často nesetkává (vysoké překážky, chůze mimo chodník). Dále je třeba se psem pravidelně procvičovat základní poslušnost.

Někdy se pes dokonce během činné služby učí i nové povely či nové trasy, po nichž se nevidomý potřebuje pohybovat. Někteří nevidomí se věnují se svými psy kynologickým sportům. Pokud tyto aktivity psa i nevidomého baví, jedná se o skvělou zábavu, která navíc vede k prohloubení vztahu mezi nimi. Pes se například může naučit některé prvky z dog dancingu (tanec se psem), agility (běh psa přes překážkovou dráhu, kdy psovod psa navádí na překážky pomocí povelů) či obedience (poslušnost pro pokročilé, včetně pachových prací, ovladatelnost psa na dálku).

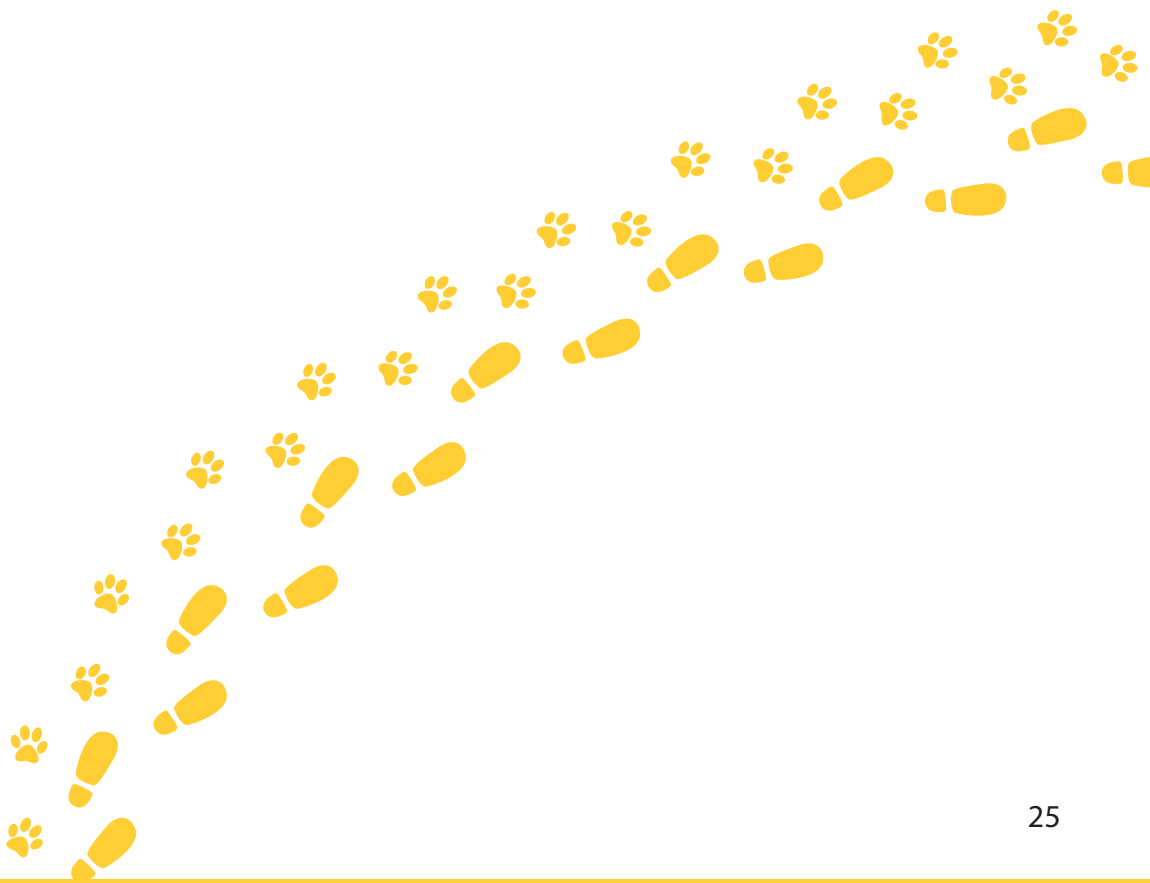
Pro upevňování vztahu mezi nevidomým a jeho vodícím psem však bohatě postačí společné procházky do přírody, aportování oblíbené hračky, které ocení zejména retrívři, či společné proběhnutí.

Stejně tak, jako jezdíme s automobilem na pravidelné servisní prohlídky, kde je vozidlo důkladně zkontrolováno, také většina výcvikových organizací umožňuje svým klientům pravidelný „servis“ vodících psů. Většina z nich nabízí možnost účasti na několikadenním soustředění držitelů vodících psů obvykle 1–2krát ročně, kde mají nevidomí jednak možnost procvičit pod vedením zkušených cvičitelů některé situace, s nimiž si sami nevědí rady, jednak mohou vzájemně sdílet zkušenosti týkající se života s vodícím psem.

„Hned od začátku probíhaly pravidelné konzultace. Pravidelně se účastním soustředění, kde se procvičuje vodění, ale také sportovní aktivity se psem. Konzultuji se různá témata, včetně veterinární péče. Kromě toho jsem se věnovala se svým psem sportování, a to agility. Zúčastnila jsem se několikrát různých ukázkových akcí, kde jsme předváděli práci s vodícím psem.“

Většina organizací nabízí i možnost individuálních konzultací v případě potřeby klienta. Cvičitel může za klientem přijet přímo do místa bydliště, jindy zase klient navštíví organizaci. Některé školy nabízejí klientům možnost pravidelných setkávání, organizují společné výlety pro klienty a jejich psy nebo seznamují nevidomé se základy některých kynologických sportů. Většina organizací také umožňuje klientům nákup krmiva se slevou, či dokonce distribuci krmiva domů.

3

Vodicí pes nebo bílá hůl aneb Výhody a nevýhody pořízení vodicího psa

Je třeba si uvědomit, že ačkoliv platná legislativa považuje vodicího psa pro nevidomé za kompenzační pomůcku stejně jako např. mobilní telefon, počítač s hlasovým výstupem nebo elektronický zápisník pro nevidomé, vodicího psa nelze jednoduše vypnout či vypojit ze zásuvky. Pořízení vodicího psa je závazkem na následujících několik let. Pes projde s nevidomým různé životní etapy.

Výhody a nevýhody pořízení vodicího psa

Existuje celá řada důvodů, proč si lidé s těžkým zrakovým postižením pořizují vodicího psa:

- usnadnění a urychlení cestování
- pocit většího bezpečí
- hledání „partáka“ pro společné aktivity
- pořízení psa jako kamaráda

Důvody mohou být různé. Hlavním důvodem pro pořízení vodicího psa jakožto kompenzační pomůcky hrazené ze státního rozpočtu by nemělo být hledání přítele či zmírnění osamělosti, ale především usnadnění prostorové orientace a zvýšení míry samostatnosti, které následně přispívá k integraci do společnosti.

„Zhoršil se mi zrak a pomoc vodicího psa mi umožnila chodit rychle a bez obav i na místa, kde to neznám, cítím se při chůzi s ním příjemněji, pohodlněji, bezpečněji a samostatněji. Kromě vodění s ním mohu i sportovat a trávit volný čas.“

„Tehdy jsem ještě měla malý zbytek zraku a viděla jsem, jak moji úplně nevidící kamarádi chodí s pejskem, jak je pes upozorňuje na překážky, jak bezpečně přecházejí ulici, jak jim podává věci, že nemusí hledat na špinavé zemi, když jim upadne nějaký předmět, jak nemusí holí oťukávat domy, aby našli dveře atd. Zjistila jsem, že tolik netukají

holí, jen si občas ověří informaci, kterou jim pejsek poskytne. Zjistila jsem, že chodí rychleji než ti, co chodí jen s bílou holí. Začala jsem tedy shánět všechny dostupné informace o vodících psech a rozhodla jsem se, že zkusím s pejskem chodit.“

„Začala jsem si být jistější při cestování po městě, nebyla jsem tolik závislá na pomoci druhých, protože mi fenka podávala i věci, které mi upadly. Při procházkách v lesoparku jsem se cítila bezpečněji, než kdybych v prázdném parku byla sama. Získala jsem spoustu nových kamarádů a známých nejen mezi „pejskaři“. Ve fence jsem cítila psychickou podporu a stala se důvodem pro můj pravidelný pohyb – pravidelné každodenní procházky.“

„Vodící pes pro mě není jenom kompenzační pomůcka, ale i skvělý přítel a parták.“

Výhody pořízení vodícího psa

„Elegantně se vyhýbá lidem, podává mi všechno, co mi upadne, rychle se učí novým trasám, a protože je velmi ukázněný a vychovaný, můžu ho vzít kamkoliv. Jsem velmi aktivní a bez jeho pomoci se neobejdu. Chůze s ním je rychlejší, bezpečnější a elegantnější!“

„Kromě toho, že při vodění obchází nebo zastavuje různé překážky a vyhledává potřebné dveře, schody nebo přechod, umožňuje mi chodit rychle a přitom bezpečně. Přispívá i k lepší komunikaci s lidmi. Přinesl mi do života spoustu zábavy, radosti a potěšení.“

Velkou výhodou pořízení vodícího psa je urychlení chůze. Zejména lidé zcela nevidomí se nemusí tolik soustředit na bezpečný pohyb, neboť pes je provede mezi překážkami. Teprve když je nevidomý nucen namísto vodícího psa použít bílou hůl, uvědomí si, kolik nástrah se vyskytuje na trasách, které se psem bezpečně prochází.

„Bezpečně projde danou cestou. Nemám nějaké dvě tři trasy, projezdili jsme spolu republiku, jezdili vlakem, autobusem, lodí i letadlem. Pes najde schody, přechody, volná místa, označí dveře a já jdu v klidu bez zbytečných boulí na těle či duši.“

Pes velmi usnadňuje pohyb na volných prostranstvích s nedostatkem přirozených vodičích linií, kde dokáže spolehlivě udržet přímý směr. Další velkou výhodou je upozorňování na vysoké překážky (od pasu nahoru, především v úrovni hlavy), které nevidomý pomocí bílé hole nezaznamená, a mohlo by tak dojít ke zbytečnému úrazu. Navíc na naučených trasách je pes schopen se pohybovat téměř bez používání povelů – nevidomý se nemusí tolik soustředit na cestu jako při chůzi s bílou holí.

„Příchod psa zásadně ovlivnil můj život. Do té doby jsem si myslel, že pohyb venku zvládám. Ale se psem? Ono to jde podstatně rychleji, bez nárazů a pádů. A prémie navrch – lidé si nás více všímají, a tak nejen uhnou, ale i pomohou.“

Některým zrakově postiženým může pes pomoci při rozvoji sociálních a komunikačních dovedností. Lidé na ulici jsou mnohdy k nevidomým s vodicími psy vstřícnější, častěji se s nimi „dávají do řeči“. Pes tak slouží jako most mezi lidmi se zrakovým postižením a lidmi bez postižení.

Ze života autorky

Ačkoliv považuji šíření osvěty na téma život bez zraku za své celoživotní poslání, někdy je dotazů ohledně vodicího psa přeci jen trochu moc. Například když v ranní špičce jedu přeplněným metrem a na každé zastávce se mě lidé ptají, jak se pejsek jmenuje, kolik mu je let a zda poslouchá, je pro mne někdy trochu náročné být stále vstřícnou. Je to ale dobrý trénink komunikačních dovedností či asertivity.

Pes může sloužit i jako aktivizační prvek v životě nevidomého. Někteří lidé se zrakovým postižením mohou mít obavy z cestování, zejména pak z cestování do neznámých míst. Vodicí pes dokáže tyto obavy často zmírnit, nebo dokonce zcela rozptýlit a nevidomý se díky němu „vydává do světa“ mnohem častěji.

Se psem navíc člověk nezpohodlní – je třeba jej venčit za každého počasí a dopřát mu alespoň krátkou vycházku, což jistě přispěje ke zlepšení kondice jak čtyřnohého pomocníka, tak i jeho majitele.

Pes může být pro nevidomého partnerem pro volnočasové aktivity, ať už se jedná o vycházky do přírody, za kulturou nebo když se dvojice rozhodne pro provozování některého z kynologických sportů.

V neposlední řadě se pes stává pro nevidomého důvěrným přítelem. Život se psem zmírňuje sociální izolaci, a to především u osob žijících osaměle.

Nevýhody pořízení vodícího psa

Na rozdíl od jiných kompenzačních pomůcek je vodící pes živý tvor, který má své potřeby, jež je třeba naplňovat. Aby pes nevidomému dobře sloužil, je třeba o něj řádně pečovat, což může být některými lidmi považováno za nevýhodu.

Psa je třeba alespoň třikrát denně venčit a to za každého počasí. Stejně tak je nutné umožnit mu kvalitní odpočinek a dostatečné odreagování – procházka spojená s hrou, volné vypuštění psa na bezpečném místě nebo koupel v rybníce za parného počasí.

Pes bude nevidomému partnerem po dlouhou dobu napříč různými životními etapami. Jiný životní styl má dvacetiletý student a jiný třicetiletý mladý člověk, který zakládá rodinu. V obou těchto etapách je však třeba brát ohledy na potřeby vodícího psa. Ani omezené časové možnosti by neměly vést k zanedbání péče o psa. Dále si musíme uvědomit, že pes bude stárnout, že s přibývajícím věkem nebude podávat stejné výkony jako na začátku činné služby a v posledních letech života již pravděpodobně nebude nevidomému sloužit jako kompenzační pomůcka.

Při zvažování pořízení vodícího psa musíme zohlednit i ekonomickou stránku. Pořizovací cena vodícího psa činí v současné době okolo 250 000 Kč. Nevidomí mají od úřadu práce nárok na příspěvek ve výši 90 % pořizovací ceny vodícího psa. Zbylých 10 % hradí buď z vlastních zdrojů, nebo s pomocí příspěvků od různých dárcovských subjektů (nadace, nadační fondy, firemní dárci). Lze také žádat o snížení spoluúčasti. Každopádně je však třeba se touto otázkou zabývat.

Pořízením psa finanční výdaje nekončí. Do rodinného rozpočtu budeme muset zahrnout náklady spojené se stravováním psa (granule, konzervy, pamlsky) a vybavením, které je nutné čas od času obměňovat (pelech, postroj, hračky, misky, vodítka, obojky, náhubky). V případě, že pes onemocní nebo dojde ke zranění, přibudou navíc náklady na veterinární péči, které jsou dosti vysoké. A nesmíme zapomínat ani na povinná očkování a pravidelná odčervování. V současné době nemají lidé se zrakovým postižením nárok na žádný finanční příspěvek, který by pokrýval náklady spojené s péčí o psa.

S příchodem psa prakticky nelze udržovat v bytě absolutní pořádek. I když budeme psa každý den pečlivě vyčesávat, stejně nalezneme chlupy i tam, kde bychom je nečekali (hrnce, vyprané prádlo). Pes v bytě líná celoročně a chlupy jsou zkrátka všude. Navíc v zimních a deštivých měsících přináší zvenku na tlapkách bláto, je proto nutné častěji vytírat podlahu či vysávat koberce.

Se psem je třeba počítat zkrátka ve většině oblastí každodenního života. Je nutné mu do jisté míry přizpůsobit denní režim (zajištění pravidelného venčení, krmení v pravidelném čase). Při plánování dovolené zohledňujeme mimo jiné i potřeby psa a vybíráme vhodný způsob dopravy a ubytování, kde jsou psi vítanými hosty. Nezapomínejme ani na prostorové hledisko – pes musí mít k dispozici pelech na klidném místě, kde bude moci nerušeně odpočívat.

S přítomností psa v domácnosti by měli být srozuměni všichni její členové, a taktéž by měli respektovat potřeby psa. Na druhé straně i nevidomý musí brát ohledy na potřeby ostatních příslušníků domácnosti. Nepřeje-li si například některý z nich, aby pes vstoupal do jeho pokoje, je třeba tuto dovednost psa naučit a důsledně ji po něm vyžadovat.

Nutno přiznat, že život se psem občas přináší různé větší či menší kalamity. Zejména retrívři jsou přeborníky v pojídání všeho, co jim přijde „pod čumák“, a není divu, že následně může dojít k různým nehodám. Velkým lákadlem jsou rovněž zdechliny všeho druhu, jež psi nejen pojídají, ale také si jimi s oblibou parfémují kožichy. Občas všetečný pes v nestřeženém okamžiku odcizí něco, co mu nepatří, což nesou velmi nelibě především maminky malých dětí, jimž pes zcizil loupáček či rohlíček. Zkrátka se psem (nejen vodícím) se člověk rozhodně nenudí.

Ze života autorky

Zatím jsem měla vodící psy dva – oba retrívři, kteří jsou typičtí svou rozežraností. O drobné kalamity u nás doma není nouze, navíc ještě s malými dětmi a dvěma nezbednými kocoury.

Zrovna nedávno spořádal můj vodící pes 500g krmiva pro křečky. Jindy zase společně s kocoury doslova vyjedli lednici, kterou kdosi špatně zavřel. Kocouři ji otevřeli, vyházeli potraviny a společně se psem snědli, co se dalo. Když jsme se vrátili domů, našli jsme obývací pokoj pokrytý obaly od nejrůznějších potravin, včetně dvou listových těst.

Dalším podařeným kouskem byla konzumace 1 kg hladké mouky, kdy nás po příchodu z nákupů vítal pes-mlynář – čumák i hlavu měl zcela bílou od mouky, bohužel mouka byla i po celém bytě.

Nejhorší však bylo, když pes spolkl vinnou klobásu včetně kovové jehlice, která držela klobásu smotanou dohromady. Skončil na chirurgii na operaci žaludku a celá záležitost nás stála krásných 12 000 Kč. Hlavní však bylo, že pes nakonec celou akci přežil víceméně bez následků.

A navzdory všem výše zmíněným událostem se domnívám, že život s vodícím psem stojí za to, i když kromě mnoha radostí přináší občas i nějaké ty starosti.

Ačkoliv život se psem (a to nejen vodícím) klade na majitele jisté nároky a někdy může přinášet i určitá omezení, jistě mi dá celá řada „pejskařů“ za pravdu, že stojí za to. Ale neodsuzujeme ani skupinu těch, kteří o vodící psy nestojí a vystačí si sami s bílou holí. Každý jsme jiný. Někomu jeho životní styl neumožňuje pořízení vodícího psa, jiný si zase život bez psa neumí představit.

Jak pomáhá nevidomému vodící pes

Nevidomé obvykle doprovází pes na předem naučených trasách, které mohou být v průběhu činné služby ve spolupráci s cvičitelem dále rozšiřovány dle aktuálních potřeb klienta. Nevidomý udílí psovi povely a ten mu jednak „ukazuje“ správnou cestu, jednak jej upozorňuje na případné překážky na trase nebo se jim rovnou vyhne.

Lidé se zbytky zraku se obvykle pohybují jak na předem naučených trasách, tak i na trasách neznámých. V dnešní době využívá celá řada zrakově postižených různé navigační aplikace v mobilních telefonech, s jejichž pomocí se mohou snadno dostat i na místa, která dosud nenavštívili. V tomto případě „řídí“ nevidomý psa pomocí různých povelů (doleva, vpravo, rovně) a pes jej bezpečně vede po trase, kterou takto určuje zrakově postižený.

„Nemám problém pohybovat se s vodicím psem v městském provozu, dokonce si troufáme i na neznámá místa. Pokud jdu na neznámou trasu, nechám si ji podrobně vysvětlit a po vhodných povelích mi pes pomáhá najít dílčí úseky. Potom trasu psa naučím, pokud bude třeba ji používat častěji.“

Spektrum zrakových vad je velmi široké a dalo by se říci, že co zrakově postižený, to jiné schopnosti zrakového vnímání. Navíc vizus zrakově postiženého se mnohdy mění i v závislosti na různých podmínkách (ostré slunce, šero, dobré osvětlení). Může se nám tedy stát, že člověk, který přes den chodí samostatně s bílou holí i v neznámém prostředí, bude mít za večerního šera potíže i na známých trasách. I zde je pes velkým pomocníkem, neboť zrakově postiženého bezpečně vede za všech okolností.

V praxi můžeme rozdělit zrakové vady do dvou základních skupin:

- snížená zraková ostrost
- poruchy zorného pole

Člověk se sníženou zrakovou ostrostí vidí jakoby rozmazaně. Namísto detailů často rozeznává pouze barevné tvary, nebo dokonce jen skvrny. Při prostorové orientaci je pro něj obtížné vyhledávání konkrétních prvků (dveře budov, zastávky, schodiště metra) a právě zde je pes užitečným pomocníkem. Navíc takový člověk mnohdy nedokáže zaznamenat překážky, které se na ulicích běžně vyskytují (odpadkové koše, sloupy, lavičky, lampy, skupiny chodců). Vodicí pes dokáže zrakově postiženého mezi těmito překážkami provést natolik bravurně, že o nich mnohdy nevidomý ani neví.

Poruchy zorného pole dále rozdělujeme na:

- centrální (obtíže při práci na blízko – čtení, psaní, práce na PC)
- periferní (obtíže při prostorové orientaci)

Právě lidé s periferními poruchami zorného pole mohou být pro vidící mnohdy matoucí – v jedné chvíli málem narazí do protijdoucího chodce, vzápětí však vytáhnou z tašky noviny a čtou si. Jejich zorné pole může být velmi zúžené, v krajním případě dochází až k trubicovému vidění. Představme si, že bychom se dívali na svět brčkem. Uvidíme sice ostře, ale jen malý zlomek toho, co nás obklopuje. Proto mohou tito lidé číst, avšak na ulici se budou pohybovat jen s obtížemi. I jim bude vodicí pes ku prospěchu.

Důležitou dovedností vodicího psa je vyhledávání různých prvků. Nevidomý dojde k budově, ale neví přesně, kde se nachází vstupní dveře. Je nucen ohmatávat budovu, což je dosti nepříjemné. Psovi stačí říci povel „dveře“ a pes před nimi zastaví. Čenichem naznačí, kde se nachází klika dveří. Stejně tak dokáže vyhledat v parku nebo na nástupišti neobsazenou lavičku k sezení. V dopravním prostředku vyhledá volné místo a sám se uloží vedle sedadla (v metru) nebo na jiné vhodné místo. A velmi užitečný je povel „schody“ či „eskalátor“, díky němuž pomůže pes vyhledat např. vstup do metra nebo podchod, což nevidomý ocení zejména na volných prostranstvích bez přirozených vodicích linií.

Další užitečnou dovedností vodícího psa je podávání předmětů. Pro nevidomého je velmi nepříjemné, upadne-li mu na ulici nějaký předmět. Je nucen hmatat po zemi, což je nehygienické. Pes na povel dokáže podat prakticky cokoliv – mince, klíče, bílou hůl, kapesník. Stejně tak můžeme tento povel využívat v domácím prostředí. Obzvláště retrívři podávají (aportují) s nadšením.

Ze života autorky

Můj vodící pes Deryl podává bez problémů drobné mince. Trochu nerad, ale přesto podává i spadlé klíče. Kdysi se mu dokonce podařilo zcela bezpečně podat i syrové vejce (nikoliv upadlé, nýbrž odložené). Podává rád a s ochotou. Jakmile zaslechne, že v kuchyni upadl nějaký předmět, přiběhne, vrtí ocasem a za chvíli už vítězně přináší onen spadlý předmět v tlamě.

Vodící pes pomáhá zrakově postiženým v mnoha oblastech prostorové orientace. Nevidomý se tak díky němu může pohybovat rychleji a především bezpečněji, což druhotně vede i k posílení sebevědomí zrakově postiženého člověka.

Péče o vodícího psa

Vodící pes je živý tvor a stejně jako člověk má své duševní i tělesné potřeby, které je třeba naplňovat. Aby nám pes dobře sloužil, musíme o něj řádně pečovat a dostatečně se mu věnovat.

Základem dobré spolupráce mezi nevidomým a jeho vodícím psem je pevný vztah založený na důvěře a respektu. Nevidomý se učí zpočátku věřit vodícímu psovi, vnímat jeho práci a signály, jimiž jej pes upozorňuje na případné nebezpečí. Pes si zase musí zvyknout na svého pána, respektovat jej jako autoritu a zároveň mu s láskou a ochotou sloužit. Právě z tohoto důvodu jsou pro práci vodícího psa vybírání jedinci spíše submisivní, avšak nikoliv bázliví.

Klíčem k úspěchu ve výchově vodícího psa (i psa je třeba po celý život vychovávat a usměrňovat) je laskavý a zároveň důsledný přístup jeho majitele. Za pomoci důslednosti majitel psa jasně definuje hranice, které by pes svým chováním neměl překračovat. Zároveň však dává psovi najevo svou přízeň – pes musí vycítit, že jej má jeho pán rád. Takto nastavený vztah je předpokladem pro vzájemný soulad.

Potřeba aktivního a pasivního odpočinku

Aby pes mohl spolehlivě pracovat, je pro něj důležitý dostatek času na odpočinek, a to jak odpočinek pasivní (dospělý pes prospívá zhruba 18 hodin denně), tak aktivní. Pes musí mít v bytě vyhrazené místo – pelíšek, kde bude moci nerušeně odpočívat. Na místo můžeme také psa vykázat v případě, že potřebujeme např. vytřít podlahu.

Pes (u mladých psů to platí dvojnásob) potřebuje dostatek pohybu. Musí mít možnost se proběhnout na volno, jen tak se vydovádět s jiným spřáteleným psem nebo si vyrazit se svým pánem na procházku. Vypuštění psa na volno je ovšem poněkud problematické. Většina měst má ve svých vyhláškách zákaz volného pobíhání psů. Ve větších městech existují konkrétní místa, kde je možné psa nechat proběhnout. Většina „pejskařů“ řeší situaci tak, že nedbá zákazu a psy volně vypouští i v zákazových oblastech. Zde je však třeba počítat s tím, že dojde-li k incidentu mezi psem a jinou osobou (maminky s malými dětmi, majitel jiného psa), bude sankcionován majitel volně pobíhajícího psa. Městská policie může rovněž majiteli psa udělit pokutu bez ohledu na to, zda je pes odvolatelný, či nikoliv. Ani argument, že pes je vodící a potřebuje se přeci také po práci trochu proběhnout, ji leckdy neobměkčí.

Dalším problémem je „žravost“ některých plemen. Městské křoviny bývají plné nej-různějších zkažených potravin či jiných nečistot, které psi s oblibou konzumují. Navíc ve městech bývá čas od času prováděna deratizace pomocí otrávených návnad. Řešením tohoto problému je vypuštění psa s náhubkem, s nímž nebude moci konzumovat nevhodné potraviny. Zde je ovšem třeba upozornit, že psi jsou velmi vynalézaví a někdy se k lákavé lahůdce dostanou i přes náhubek. Je tedy třeba pečlivě vybrat vhodný druh náhubku. Nevýhodou volného vypuštění psa s náhubkem je, že při dobře provedeném přivolání je obtížnější psa odměnit pamlskem.

Ani v lese není volné vypuštění psa zcela bez problémů. Je třeba, aby byl pes dobře odvolatelný, zachytí-li stopu zvěře. Myslivci totiž mají právo odstřelit psa štvoucího zvěř, který neuposlechne svého majitele a nelze jej odvolat. Všichni vodící psi by však měli mít tuto dovednost perfektně zvládnutou.

Volný pohyb psa je tedy otázkou značně problematickou. Je na odpovědnosti každého majitele psa, kde a za jakých podmínek svého psa vypustí na volno. Vždy platí, že pes by měl mít perfektně zvládnuté přivolání. Majitelé psů by měli brát v úvahu nejen potřeby svých čtyřnohých miláčků, ale také potřeby a práva svého okolí. Je například velmi nevhodné vypustit psa v okolí dětského hřiště, zejména pokud pes prostory znečišťuje a jeho majitel po něm není schopen uklidit.

Ze života autorky

Kromě toho, že jsem majitelkou vodicího psa, jsem také matkou malých dětí. Vadí mi psi (a možná spíše jejich majitelé), kteří vtrhnou na dětské hřiště, obtěžují děti tím, že po nich skáčou, nebo je dokonce olizují. Navíc jsem si všimla, že majitelé malých psů po nich uklízí jen velmi zřídka.

Svého vodicího psa obvykle vypouštím na dlouhých výletech do přírody. Víím, že jej bezpečně odvolám i v případě, že narazí na stopu zvěře. Navíc v lese nebývá tolik nečistot a psa mohu volně pustit i bez náhubku.

Pokud je pes volně vypuštěný, neznamená to, že se o něj jeho majitel nestará. Vodicí psi nosí na krku rolničku či zvoneček právě proto, aby jejich majitelé mohli po zvuku monitorovat, kde se pes nachází a co právě dělá. Postupem času se nevidomý naučí rozpoznávat podle zvuku rolničky kdejakou psí neplechu. Psi navíc dokáží velmi dobře vycítit, kdy jsou pod dozorem a kdy nikoliv. Součástí volného vypuštění by rovněž měla být hra, procvičení základních povelů poslušnosti nebo jiná společná aktivita.

Ze života autorky

Mám v praxi vyzkoušeno, že dokud mám psa při volném vypuštění pod kontrolou – myslím na to, že jej musím hlídat a občas jej přivolám, chová se velmi způsobně a netropí žádné nekalosti. Jakmile však na něj přestanu myslet (zapovídám se, myšlenky se mi zatoulají k jinému tématu), pes „zvlčí“ a provede nějakou zakázanou lumpárnu. Pes přesně ví, kdy jej máme pod kontrolou, byť jen v myslí.

I když pes pobíhá na volno, měl by být řádně označen. Některé organizace zahrnují do základní výbavy pro psa, kterou klient obdrží při předávání, také obojky či vestičky s označením vodicí pes, popř. další reflexní (bezpečnostní) prvky. Dále pes nosí na obojku známku s informací, že se jedná o vodicího psa, se jménem psa a telefonním kontaktem na jeho majitele. Kromě toho má většina vodicích psů tetování nebo čip. Podle těchto znaků lze psa identifikovat v případě zaběhnutí a následně vrátit majiteli.

Základní péče o psa

„Myslím, že péči o psa zvládám dobře a s potěšením. Je pár záležitostí, se kterými mi pomáhá manžel nebo někdo další z rodiny nebo přátel, a to například vytáhnout klíště, nakapat kapky do očí nebo ostříhat drápy, ale to jsou věci, které nejsou potřeba dělat moc často.“

„Vzhledem k tomu, že mám už třetího pejska, zvládám veškerou péči o něj bez problémů. Dělá mi radost, že mu alespoň maličko můžu vrátit to, co dělá on pro mě. Zvládám i čištění uší, zkrácení páteho dráčku, odstranění klíštěte. Poznám, že je něco jinak, ale to je přirozené, když jsme spolu a dobře ho znám.“

O psa je samozřejmě nutné pečovat rovněž po stránce tělesné. Majitel psa musí zahrnout do svého každodenního harmonogramu venčení psa alespoň 3krát (ideálně 4krát) denně, a to i o nedělích a svátcích, za každého počasí bez ohledu na to, zda se mu chce či nikoliv. Pro někoho je právě nutnost pravidelného venčení nepřekonatelnou překážkou.

Majitelé psů (nejen vodicích) by měli být ohleduplní ke svému okolí a po svých čtyřnohých mazlíčcích uklízet. Celá řada nevidomých si teď jistě klade otázku, jak mám po psovi uklidit, když nevidím, kde vykonal potřebu. Odpověď je jednoduchá. Psa můžeme naučit venčení na krátkém vodítku a v místě, kde vykonal potřebu, nahmatáme exkrement pomocí igelitového sáčku navlečeného na ruce. Je vhodné venčit psa na místech, která nevidomý zná, a tudíž ví, kde se nacházejí odpadkové koše.

Strava a pitný režim psa

Součástí péče o psa je krmení. Pes by měl dostávat krmivo v pravidelnou dobu. Někteří veterináři doporučují krmit psy mezi 17. a 19. hodinou. Důležitý je ale především denní režim nevidomého a jeho pomocníka. Je třeba mít na paměti, že pes musí po jídle alespoň hodinu v klidu odpočívat – nelze tedy s právě nakrmeným psem odejít do terénu. Mohlo by totiž dojít k takzvané torzi žaludku, která pokud není včas rozpoznána a ihned operována, může končit až uhynutím psa.

Je vhodné se poradit s cvičitelem, na jaké krmivo byl pes zvyklý během předvýchovy a výcviku. Většina vodicích psů je krmena granulemi, které je možné občas doplnit vařeným nebo syrovým masem, popř. psí konzervou. Druh krmiva se bude pravděpodobně měnit v průběhu života psa v souvislosti s výdejem energie – jiné stravovací potřeby bude mít aktivní mladý pes a jiné psí senior. Na trhu je v současné době k dostání celá

řada krmiv pro psy v různých cenových kategoriích. Vyplatí se však na krmivu nešetřit a nekupovat vždy nejlevnější výrobky. Kvalitní krmivo by mělo být komplexní – tedy nepředpokládáme, že by strava psa musela být doplňována o další vitamíny, minerály či jiné preparáty. Součástí stravování psa jsou také pamlsky a je třeba s nimi počítat při určování denní dávky krmiva. Pakliže jsme se psem byli na dlouhé procházce, kde jsme jej vydatně krmili masovými pamlsky, můžeme mu lehce snížit denní porci granulí. Čas od času je také vhodné zařadit žvýkací pamlsky, které slouží k čištění psího chrupu.

Někteří psi (především retrívři) mají tendenci se přejídat, proto je nutné je dostatečně hlídat. Zde opět apelujeme na majitele vodících psů, aby byli v zájmu zachování zdraví psa důslední a „nepřilepšovali“ svým pomocníkům nejrůznějšími nevhodnými pochutinami (sladkosti, šunka a jiné příliš slané uzeniny). Celá řada vodících psů trpí nadváhou, která zbytečně zatěžuje pohybový aparát, oběhový systém případně způsobuje další zdravotní komplikace.

Dále je vhodné psa důsledně krmit z jeho misky, a nikoliv od stolu, kde jíme. Předvedeme tak nepříjemnému žebrání. Slintající vodící pes, který obtěžuje každého, kdo něco jí, není skutečně dobrou vizitkou nevidomého.

Kromě krmiva nesmíme zapomínat ani na pitný režim. Pes by měl mít k dispozici po celý den misku s vodou, kterou je vhodné alespoň dvakrát denně vyměnit. V parných dnech nezapomínáme přibalit na cesty také dostatek vody pro psa, předejdeme tak přehřátí zvířete. Pro tyto účely jsou velmi užitečnou pomůckou skládací silikonové misky, které jsou po složení ploché a nezabírají mnoho místa. Jinou variantou jsou láhve na vodu určené pro psy, jejichž součástí je speciální násada, která slouží zároveň jako nádoba, z níž pes může pít.

Péče o srst a tlapky

Také srst psa vyžaduje pravidelnou péči. Dlouhosrstá plemena jsou na údržbu náročnější, neboť nečesaná srst začíná po krátké době plstnatět. Navíc se do ní při volném pohybu v přírodě mohou zaplézat různé nečistoty (svízel přítula, bodláky, drobné větvičky). I krátkosrstá plemena je však nutno vyčesávat z důvodu celoročního línání. Pes by měl být vyčesáván nejméně jednou týdně, v období zvýšeného línání (jaro, podzim) i častěji.

Někdy je nutné psa vykoupat – zejména pokud se vyvážel v nějaké nečistotě. Pro tyto účely použijeme speciální šampony pro psy, které zároveň mohou chránit pokožku psa před vnějšími parazity. Psi obvykle koupání či sprchování příliš nevyhledávají, proto je

vhodné je naučit na povel skočit do vany, jinak budeme nuceni s nimi svádět nepříjemné potyčky. Při důkladném odměňování a chválení si však psi na občasnou koupel zvyknou.

Součástí psí hygieny je i péče o tlapky. Psům, kteří pracují méně často, je nutné zastříhávat drápy, neboť si je při běžné chůzi neobrousí. Tuto činnost obvykle svěříme raději do rukou veterinárního lékaře, který psovi drápy ostříhá. Někteří zrakově postižení jsou však schopni to udělat sami. Drápy je lepší zastříhávat méně a častěji, abychom psovi nezpůsobili zranění.

V zimních měsících, kdy je používána na chodnících posypová sůl, je vhodné psovi tlapky po příchodu zvenku omýt vlažnou vodou a osušit, aby kůže nepopraskala. V letních měsících zase může dojít k popálení tlapek při chůzi po rozpáleném povrchu.

Péče o uši a oči psa

Plemena s převýslými ušními boltci mohou mít sklony k častějšímu znečištění uší, což může vést následně k zánětům ucha. Je proto vhodné pravidelně kontrolovat, zda nejsou uši příliš znečištěné, nebo dokonce začervenalé, horké či bolestivé na dotek. Pes se zánětem ucha častěji třepe hlavou, neboť ho ucho svědí, a po odklopení boltce je cítit nepříjemný zápach. V takovém případě je již nutné vyhledat veterináře, který psovi předepíše ušní kapky. Jejich aplikace může být pro nevidomého poměrně obtížná, a pokud je to možné, je lepší ji ponechat na vidící osobě. Není-li zbytí, kapky do ucha kápneme odhadem tak, že přiložíme kapátko lahvičky k ušnímu otvoru a krátce lahvičku stiskneme. Obvykle není nezbytné kapat právě určitý počet kapek. Jinou možností je nakapat kapky na prst obalený jemným hadříkem a tím pak ucho vytřít.

Jako prevence ušního zánětu slouží pravidelný průplach uší alespoň jednou týdně k tomu určeným olejovým preparátem, který lze zakoupit v lékárně. Psa položíme na bok, pomocí aplikátoru (dlouhá násadka na lahvičce s preparátem) opatrně vstříkneme psovi do ucha preparát. Následně přiklopíme ušní boltce a ucho důkladně promneme. Otřeme papírovou utěrkou okolí ušního boltce. Preparát je třeba uchovávat v chladničce, avšak pro aplikaci je vhodnější vlažný roztok (pes se méně cuká a leká). Po proceduře se pes bude vydatně otřepávat, proto je vhodné ji provádět na omyvatelné podlaze, neboť ušní preparát je mastný. A nesmíme zapomenout na vydatné odměnění psa a velkou pochvalu.

Ze života autorky

Vzhledem k tomu, že můj pes má velké převísle ušní boltce, má sklon k zánětům. Preventivní čištění uší se snažím provádět jednou týdně. Ucho vyčistím bavlněným nebo flanelovým hadříkem omotaným kolem prstu. Méně vhodné jsou papírové kuchyňské utěrky, kapesníky či ubrousky, neboť při zvlhčení tvoří žmolky, které mohou zůstat v uchu. Navíc papírové utěrky bývají příliš hrubé a mohou podráždit ušní sliznice. Následně ucho propláchnu čistícím roztokem. Pokud je však již v uchu zánět, ponechávám péči na vidícím manželovi. Ucho je citlivější na dotek.

Někteří psi mohou trpět na zánět třetího víčka, alergické či jiné záněty. Jejich oči jsou zarudlé a plné větších ospalek. I v tomto případě je třeba vyhledat veterináře, který psovi předepíše oční kapky. Opět doporučujeme, je-li to možné, spolehnout se na pomoc vidících. V případě, že si musíme poradit sami, postupujeme následovně: dvěma prsty otevřeme oko psa, lahvičku s kapkami přiložíme do očního koutku a stiskneme. Budeme doufat, že alespoň část účinných kapek skončí v psím oku.

Ochrana proti parazitům a očkování

Psa je třeba chránit před vnějšími i vnitřními parazity. Je doporučováno podávat psovi minimálně jednou za šest měsíců preparáty proti vnitřním parazitům, které lze opět zakoupit v lékárně nebo přímo u veterináře. Tabletů je většinou nutné psovi vpravit do tlamy až ke kořeni jazyka, a poté přidršet tlamu zavřenou, dokud pes nepolkne. Většina psů totiž jinak tabletu vyplivne.

Proti vnějším parazitům (blechy, klíšťata) je nutné psa rovněž chránit, zejména v období od března do listopadu. Ochranných prostředků existuje celá řada. Někdo dává přednost antiparazitním obojkům, jiný aplikaci látky z pipety. Antiparazitní obojky mají tu výhodu, že většinou chrání psa po celou sezónu. Jejich nevýhodou je, že zapáchají, což může být někomu nepříjemné. Aplikace účinné látky z pipety se provádí na kůži za krkem mezi lopatky zhruba jednou měsíčně. Výhodou je, že pes nemusí nosit žádný obojek, obvykle je však tato varianta dražší. Nesmíme zapomenout ani na různé antiparazitní spreje, jejichž aplikace je však pro nevidomé obtížná, a navíc ne vždy fungují dostatečně spolehlivě, a to především u plemen s dlouhou hustou srstí.

I přes používání sebelepších ochranných prostředků se občas může stát, že na psovi najdeme prisáté klíště, které je třeba co nejdříve vyjmout. Můžeme využít celou řadu

pomůcek – obyčejná pinzeta, speciální kleštičková pinzeta na odstraňování klíšťat, karta na klíšťata. Nevidomý by si měl osvojit některý ze způsobů vyjmutí klíštěte. Pokud se nám stane, že klíště přetrháme, netřeba se obávat, psí organismus si se zbytkem klíštěte poradí sám. Někdo doporučuje klíště před odstraněním natřít mastným krémem, jiný zase vytáčet klíště po směru (nebo naopak proti směru) hodinových ručiček. Názorů a rad na toto téma lze najít skutečně mnoho. Necht' si každý vybere způsob, který mu bude vyhovovat a díky němuž klíště bezpečně odstraní.

Zodpovědný majitel psa by neměl opomíjet pravidelné očkování. Chrání tak nejen svého psa, ale rovněž psy ostatní (například dosud neproočkovaná štěňata, s nimiž pes přijde do kontaktu). Navíc u některých chorob, přenosných na člověka, chrání majitel také sebe. Veterinární zákon (166/1999 Sb.) ukládá majitelům psů povinnost pravidelného očkování proti vzteklině v intervalu jeden až tři roky (dle typu vakcíny). Doporučována (nikoliv však povinná) je i kombinovaná vakcína proti psince, parvoviroze a infekčnímu zánětu jater. Je také možné nechat psa očkovat proti dalším méně obvyklým onemocněním, jako je např. Lymská borelióza. Ročně zaplatíme za očkování psa proti vzteklině, kombinovanou vakcínu a tablety na odčervení cca 500–700 Kč. Někteří veterináři si ještě účtují poplatek za provedení vakcinace, jiní zohledňují vodící psy a započítávají pouze cenu očkovacích látek.

Péče o vybavení psa

Kromě samotné péče o psa je nutné pravidelně pečovat i o jeho vybavení. Ne nadarmo se říká: „Smrdí jak psí kšíry“, neboť dlouho neprané psí obojky, vodítka či postroje skutečně zapáchají. Psí srst je mastná a mastnota, která na předmětech přicházejících do kontaktu se psem ulpívá spolu s psími chlupy, žlukne a silně zapáchá. Většinu psích pomůcek lze prát v pračce na šetrné programy.

Psí pelech se obvykle do pračky nevejdou a musíme je tedy vyprat ručně. K tomuto účelu můžeme použít šetrný prací prostředek. Pelech lze též vyprat pomocí vysavače na praní koberců. Pokud jej necháme uschnout na sluníčku, zároveň se tím desinfikuje.

Psí vybavení je vhodné čas od času obměňovat. Občas pes něco rozkouše, některé hračky se nám ztratí při aportování. Ani postroje a vodítka nevydrží věčně.

Udržovaný vodící pes včetně čistého vybavení je dobrou vizitkou zrakově postižených a přispívá k utváření kladného obrazu o nevidomých ve společnosti.

Práva a povinnosti držitele vodícího psa

„Můj vodící pes mě doprovázel i u mého vlastního svatebního obřadu na městském úřadu. Pan oddávající sice chvílku koukal překvapeně, když spolu se mnou a mým nastávajícím vešel po mém boku i pes v postroji, ale když se s námi před ním zastavil a klidně si lehl a čekal na místě po celou dobu obřadu, vzal to na vědomí a nic nenamítal.“

Práva a povinnosti držitelů vodících, asistenčních a dalších psů se speciálním výcvikem nejsou v současné době legislativně zakotvena v ucelené podobě. Zákon 565/1990 Sb. osvobozuje majitele vodících psů od správních poplatků, v zákoně 372/2011 Sb. je upraven vstup nevidomého s vodícím psem do zdravotnického zařízení a v zákoně 258/2000 Sb. otázka vstupu do stravovacích zařízení. Kromě výše zmíněných zákonů může být právo vstupu do konkrétního typu zařízení zakotveno různými vyhláškami či přímo provozními řády institucí. Otázkou práv majitelů vodících a asistenčních psů se v roce 2010 zabýval i ombudsman, který vnímá znemožnění vstupu zdravotně postiženým s vodícím či asistenčním psem jako diskriminující. Toto vyjádření však musíme chápat pouze jako doporučující, nikoliv vymahatelné (<https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2010/zakaz-vstupu-vodicich-a-asistencnich-psu-do-verejnych-prostor-muze-byt-diskriminaci/>). Jinak se na majitele psů se speciálním výcvikem vztahují všechny platné zákony a další dokumenty, které zakotvují práva, ale především povinnosti majitelů psů obecně. Jedná se zejména o níže uvedené legislativní předpisy:

- 246/1992 Sb. zákon na ochranu zvířat proti týrání
- 166/1999 Sb. veterinární zákon
- 223/2013 Sb. zákon, kterým se mění zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- 372/2011 Sb. zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování
- 89/2012 Sb. občanský zákoník
- vyhláška 602/2006 Sb.
- místní vyhlášky měst a obcí
- případně další dokumenty zabývající se problematikou psů se speciálním výcvikem

Ačkoliv se různé subjekty (výcvikové školy, svépomocné skupiny držitelů vodících psů, neziskové organizace zabývající se problematikou osob se zrakovým postižením) snaží

o legislativní zakotvení práv a povinností držitelů vodicích psů, doposud tak nebylo učiněno, a může proto příležitostně docházet ke konfliktním situacím. Ze zkušeností majitelů vodicích psů však víme, že se tak děje spíše ojediněle.

Na následujících řádcích připomeneme některé vybrané povinnosti majitelů (vodicích) psů, vyplývající z výše uvedené legislativy.

Majitel psa je povinen přihlásit zvíře do evidence na obecním či městském úřadě v místě trvalého bydliště. Poté, co majitel prokáže služebním průkazem či jiným dokumentem, že se jedná o vodicího psa, a dále doloží průkaz ZTP/P, nebude po něm vyžadován správný poplatek. Majiteli bude vydána evidenční známka, kterou by měl pes nosit na obojku.

Zákon na ochranu zvířat proti týrání ukládá majitelům psů povinnosti v oblasti péče o psa – udržování zvířete v čistotě, dostatek pohybu, pravidelné krmení a napájení psa. Z veterinárního zákona – jak již bylo řečeno – vyplývá povinnost očkovat psa proti vzteklině, a dále povinnost zajistit veterinární péči v případě onemocnění nebo zranění psa.

Pakliže pes napadne (pokouše) člověka, je jeho majitel povinen zajistit vyšetření zvířete veterinárním lékařem, který vystaví potvrzení o zdravotní způsobilosti psa. Takto je třeba učinit 1.–3. den po vzniku zranění, a následně opět 5. den. Toto potvrzení si může vyžádat jak napadená osoba, tak i její ošetřující lékař. Nestačí tedy pouze předložit očkovací průkaz s platným očkovaním proti vzteklině. Česká republika je od roku 2004 prohlášena za vztekliny prostou oblast, proto obvykle nepředpokládáme, že pes je nakažen touto nemocí. Rány po pokousání se však mohou hůře hojit, nebo dokonce hnisat, proto je nutné zjistit, zda pes netrpí nějakou infekční chorobou. Vodicí psi zpravidla nebývají agresivní a k napadení člověka dochází jen velmi zřídka, přesto však nelze tuto situaci zcela vyloučit.

Za škody způsobené (vodicím) psem odpovídá jeho majitel, a to bez ohledu na to, zda byla škoda způsobena nedbalostí majitele, či nikoliv. Polehčující okolností zde není ani zrakové postižení, neboť i nevidomí by měli mít své psy zcela pod kontrolou. Není proto od věci sjednat si pojištění odpovědnosti, které se může vztahovat na majitele i jeho psa při plnění pojistné události vůči třetí straně. Konkrétní podmínky je nutné dojednat přímo s pojišťovacím subjektem. Takové pojištění se může hodit např. v situaci, kdy pes při neobratném pohybu rozbije v obchodě drahý předmět. Obvykle se tyto situace nestávají, neboť vodicí psi jsou dobře vychovaní, ale kdyby přece jen nastaly, mohly by nevidomého majitele nemile překvapit.

Další povinností majitele psa je úklid nečistot způsobených psem, a to jak v interiérech (ve veřejných budovách, dopravních prostředcích nebo dalších zařízeních), tak i na ulicích. K těmto povinnostem patří zejména úklid psích exkrementů. V případě, že tak majitel psa, byť nevidomý, nečiní, může mu být udělena pokuta městskou policií.

Ze života autorky

Ačkoliv o svého vodícího psa dbám a snažím se jej udržovat v čistotě, vím, že se občas podobá spíše divokému praseti než psovi – zejména po podzimních blátivých výletech. Proto s sebou vozím na cesty vždy dostatek čistících prostředků jak na psa (staré hadry), tak na odstranění nečistot z koberců a jiných textilií. Nejlépe se mi osvědčují klasické gely na praní, k tomu molitanová houbička na nanášení gelu na znečištěné místo a velká role papírových kuchyňských utěrek. S touto „sadou na čištění koberců“ jsem zatím zažehnala všechny větší i menší kalamity.

Mnoho nevidomých se domnívá, že vodící pes má neomezené právo vstupu do všech veřejných budov, obchodů, stravovacích zařízení, školských zařízení a dalších institucí. Ovšem chyba lávky. To, zda pes bude smět vstoupit do objektu, či nikoliv, je (pak-liže se nejedná o legislativně zakotvená práva) na rozhodnutí majitele zařízení nebo jím pověřené osoby. A hendikepovaným nezbyvá než toto rozhodnutí respektovat. V některých legislativních předpisech jsou však zakotvena práva držitelů vodících psů zcela konkrétně. Například v Zákoně o zdravotnických službách (372/2011 Sb.) je zakotveno právo na vstup do zdravotnických zařízení s vodícím či asistenčním psem. Zde je řečeno, že: „Pacient se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá psa se speciálním výcvikem, má právo s ohledem na svůj aktuální zdravotní stav na doprovod a přítomnost psa u sebe ve zdravotnickém zařízení, a to způsobem stanoveným vnitřním řádem tak, aby nebyla porušována práva ostatních pacientů.“ Další výjimku tvoří právo na vstup vodících a asistenčních psů do stravovací části potravinářského podniku zakotvena v zákoně č. 223/2013 Sb. Majitel psa se speciálním výcvikem je však na vyžádání zaměstnance provozovny povinen předložit „doklad o výcviku psa“ (služební průkaz či jiný doklad opravňující psa k výkonu činné služby). Vyhláškou č. 602/2006 Sb. je dále upravena přítomnost vodícího psa v kadeřnictvích, kosmetických a masérských salónech popřípadě dalších obdobných zařízeních. Je třeba říci, že i majitelé jiných objektů bývají většinou k vodícím psům velmi vstřícní. Je vcelku samozřejmé, že vodící pes doprovází nevidomého na úřady, k lékaři či do zaměstnání.

„Ve zdravotnických zařízeních se setkávám s velmi dobrým přístupem, vždy jsem si mohla psa vzít dovnitř do ambulance, nebo na mne počkal v kabině na převlečení, do které neměl přístup nikdo jiný.“

„Na úřadech jsem se nesečkala s negativní reakcí.“

„Jen jednou jsem se setkala s odmítnutím v jedné asijské restauraci, kde nás číšník poslal ven. Snažila jsem se mu vysvětlit, že to je vodící pes, který bude ležet u stolu, ale on se nenechal přesvědčit a trval si na svém. Zavolala jsem tedy městské strážníky, aby mu situaci objasnili oni a nakonec vše dobře dopadlo. Sám se přesvědčil, že moje fena leží u stolu a ničeho si nevšímá.“

Problematická může být otázka vstupu s vodícím psem do obchodů s potravinami, supermarketů či nákupních center. Některá zařízení psy akceptují, a to nejen vodící, jiná se odkazují na hygienické předpisy, které vstup zvířat do zařízení zakazují. Zde záleží na domluvě.

„Nemáme jediný problém ani v obchodech, ani v restauracích. Tam je pes většinou obslužen vodou dřív než já. A to už byl pes na ministerstvu, v senátu, divadle, na koncertech.“

Není vhodné, aby se nevidomý dožadoval práva vstupu do objektu za každou cenu. Jsou místa, kde přítomnost psa skutečně není žádoucí (plavecký bazén, pekařství, některá zdravotnická zařízení). Je třeba si uvědomit, že pes, očichávající nečistoty, může přinést do zařízení nežádoucí bakterie. Je na posouzení každého majitele vodícího psa, zda pes bude v zařízení rušivým elementem, či nikoliv. Víme-li, že pes se snaží ustavičně očichávat vše, co mu přijde pod čenich, nebudeme jej brát do samoobsluhy s potravinami, ačkoliv větší supermarkety obvykle tuto možnost nabízejí. Pokud je pes dobře vychovaný a nebude očichávat potraviny, je lepší, bude-li jej mít nevidomý s sebou pod kontrolou, než aby jej nechal odloženého bez dozoru.

Vodící pes má obvykle také přístup na kulturní či sportovní akce pro veřejnost. Opět ponecháváme na zralé úvaze majitele a jeho dohodě s pořadatelem akce, zda psa s sebou přivede, či nikoliv. Není od věci zjistit si možnost vstupu na akci s vodícím psem

předem, abychom pak nebyli nemile překvapeni. Pokud víme, že náš pes vyje během potlesku či při hudbě, rozhodně jej nebudeme brát na koncert vážné hudby. Pokud chceme navštívit rockový festival, měli bychom si uvědomit, že psovi vysoká hladina hluku příliš neprospěje. V takovém případě je lepší sjednat si jiný doprovod.

Rovněž problematický je vstup psa do vzdělávacích institucí – zejména pak do mateřských a základních škol. Ředitel školy zodpovídá za zdraví a bezpečnost svých žáků a může nás s vodícím psem vykázat. Navíc celá řada žáků trpí alergií na psí srst. Některé děti mohou mít z velkého psa strach, s tím se setkáváme spíše ve školách mateřských. Opět zde záleží na domluvě obou stran, za jakých podmínek bude nevidomému rodiči umožněn vstup do zařízení s vodícím psem. Obvykle lze nalézt řešení přijatelné pro všechny (pes čeká na dvorku, na chodbě mimo prostor šatny apod.).

Ze života autorky

Můj syn navštěvuje běžnou základní školu. Do školy je samozřejmě zakázán vstup se psy. Můj vodící pes má však udělenou výjimku – do školy smí vstupovat, avšak musí mít náhubek, postroj a musí být vždy držen na vodítku. Na těchto pravidlech jsme se domluvili s panem ředitelem hned na začátku roku a nikdy jsem neměla s přítomností psa ve škole sebemenší problém.

Další otázkou je používání náhubku. Některé obce a města určují svými vyhláškami, že v určitých místech musí pes nosit náhubek. Tato pravidla (není-li ve vyhlášce uvedeno jinak) se vztahují i na psy vodící. Stejně tak v prostředcích městské hromadné dopravy, ve vlacích či dálkových autobusech by měl mít pes během přepravy náhubek. Jsou však i jiné instituce, které naopak zdůrazňují, že vodící a asistenční psi náhubek používat nemusí (např. České dráhy). Některí nevidomí si stěžují, že pokud má pes náhubek, nemůže jim podat spadlý předmět. Zde je třeba upozornit, že tato situace se rozhodně neděje nijak zvlášť často, jedná se o případy spíše ojedinělé. Pokud se tak stane, nevidomý může psovi náhubek sundat, pes podá předmět, je odměněn pamlskem, a následně je mu náhubek opět nasazen. Je třeba si uvědomit, že používáním náhubku chráníme nejen své okolí před pokousáním psem (situace velmi nepravděpodobná), ale také sebe jakožto majitele. V případě, že například v dopravním prostředku šlápne neopatrný cestující omylem psovi na tlapku a ten by jej kousl, majitel by se pak zbytečně dostal do potíží. Používáním náhubku předcházíme zbytečným komplikacím. Každý předaný vodící pes náhubek musí umět nosit, neboť jsou situace,

kdy je nevidomý vyzván, aby jej psovi nasadil (škola, doprava). Obvyklá praxe je však taková, že vodící psi se většinou pohybují bez náhubku, aniž by tak někoho obtěžovali, ba dokonce ohrožovali. Výjimku tvoří psi, kteří konzumují vše, co se jim dostane pod čenich, ti musí nosit náhubek při volném vypuštění v zájmu zachování jejich zdraví.

Ze života autorky

Při cestách dopravními prostředky vždy používám náhubek. Nejlépe se mi osvědčil náhubek látkový – řemínkový. Je skladný, a přitom pro psa v rámci možností pohodlný.

Při chůzi s vodícím psem a návštěvě veřejných prostranství by měli nevidomí vždy respektovat práva a potřeby svého okolí. Milovníci psů by si měli uvědomit, že ne každému je příjemné, očichává-li jej velký cizí pes, nebo dokonce jej poslintá či jinak znečistí. Navíc celá řada osob trpí alergií na psí srst, kontakt se psem proto pro ně není vhodný. Vodící pes by měl svého pána doprovázet co možná nejčastěji – na nákup, do divadla či na fotbalový zápas – musí však být dobře vychovaný a neobtěžovat okolí. V případě, že pes znečistí prostranství, nebo dokonce způsobí škodu, leží odpovědnost na nás, majitelích. Stejně tak zodpovídáme za vhodné chování psa, a pokud se chová nevhodně (vyje na koncertě, obtěžuje ostatní posluchače), respektujeme, pokud budeme se psem vykázáni.

Každý vycvičený a předaný vodící pes musí zvládat dovednost „chování na veřejnosti“, kterou se učí již od útlého štěněcího věku. Čistý, tichý, klidný, slušně se chovající pes, který na pokyn svého majitele po vstupu do veřejného prostoru ulehne na určené místo a nikoho neruší a neobtěžuje nevhodným chováním, bude jistě vítaným hostem a nevidomý člověk s ním může kamkoli. Je na každém nevidomém, aby tuto dovednost vyžadoval od svého cvičitele a následně ji také udržel správným vedením svého psa.

Bohužel někdy jsme svědky situace, kdy na hromadné akci vypustí nevidomý svého psa a ponechá jej zcela bez kontroly. Pes často pobíhá mezi lidmi, prozkoumává jejich zavadla, ba dokonce loudí potravu. Jindy se zase zablácený a páchnoucí vodící pes otírá například o spolucestující v metru. A právě tito nevidomí a jejich psi nedělají dobré jméno a přispívají k negativnímu přijímání zrakově postižených a jejich „čtyřnohých kompenzačních pomůcek“.

Na druhé straně by si majitelé různých zařízení a pořadatelé akcí měli uvědomit, že přítomnost vodícího psa není jen rozmarem milovníků psů. Vodící pes v mnohém nahrazuje nevidomému zrak, díky němu je nevidomý méně odkázán na pomoc vidících osob. Snažme se proto hledat kompromisní řešení, která přispějí ke spokojenosti obou stran.

Ze života autorky

Ačkoliv mi vodící pes velmi pomáhá při prostorové orientaci na místech známých i na nových trasách, jsou situace, kdy jej raději nechávám doma. Jdu-li například odpolodne se svými malými dětmi na hřiště, rozhodně psa s sebou neberu. Jednak bych musela hlídat „další dítě“, jednak některým rodičům přítomnost psa mezi dětmi vadí. Navíc ne všechny maminky jsou ochotny akceptovat, že si nepřejí, aby jejich děti psa hladily.

Finance spojené s péčí o vodícího psa

V této kapitole se zaměříme na vyčíslení nákladů spojených s „provozem“ vodícího psa. O nákladech spojených s pořízením psa (kompenzační pomůcky) jsme již částečně hovořili a podrobně se jimi budeme zabývat v kapitole 4.

Náklady spojené s péčí o vodícího psa můžeme rozdělit do dvou skupin:

- pravidelné náklady
- jednorázové (mimořádné) náklady

Začneme náklady pravidelnými. V první řadě sem patří nákup krmiva. Předpokládáme, že většina vodících psů je krmena suchým krmivem (granulemi). V současné době je na trhu k dostání celá řada více či méně kvalitních krmiv v různých velikostech a cenových relacích. S ohledem na pracovní vytížení vodícího psa nedoporučujeme kupovat nejlevnější krmiva v supermarketech, ale nakupujeme raději ve specializovaných obchodech s chovatelskými potřebami. Pokud chceme, aby nám vodící pes sloužil co nejdéle, je nutné jej udržovat v dobré tělesné kondici, k čemuž přispívá mimo jiné i výběr kvalitního krmiva. Je třeba také zohlednit množství krmné dávky v závislosti na hmotnosti psa. Doporučujeme řídit se návodem uvedeným u konkrétního krmiva.

Cena denní krmné dávky psa je ovlivněna mnoha faktory:

- velikost psa
- plemeno
- věk psa
- značka a třída krmiva

Na internetu lze zjistit přibližnou cenu krmné dávky na jeden den pro konkrétního psa (www.jakkrmit.cz). Obecně platí, že krmiva třídy economy a standard mají nižší stravitelnost než krmiva kategorie premium a superpremium. Proto je i krmná dávka u prvních dvou tříd větší. Zjednodušeně lze říci, že čím vyšší třída krmiva, tím více energie pes získá z jedné krmné dávky, nebo jinými slovy, čím nižší třída, tím větší krmná dávka bude zapotřebí. Pro vodící psy je vhodné používat krmiva třídy premium popř. superpremium (dle vytyžení psa).

Některé organizace zabývající se výcvikem vodících psů nabízejí svým klientům možnost nákupu kvalitního krmiva za zvýhodněnou cenu. Mnohé internetové obchody nabízejí různé druhy slev případně věrnostní programy. Někdy je výhodnější zakoupit rovnou více pytlů krmiva, často je pak i doprava bezplatná.

Orientační přehled nákladů na krmivo

Labradorský retrívr (36 kg, 6 let)	Krmná dávka / 1 den	Krmná dávka / 1 měsíc
Economy	19–47 Kč	570–1410 Kč
Standard	32–55 Kč	960–1650 Kč
Premium	38–54 Kč	1140–1620 Kč
Superpremium	36–79 Kč	1080–2370 Kč

Border kolie (20 kg, 6 let)	Krmná dávka / 1 den	Krmná dávka / 1 měsíc
Economy	10–26 Kč	300–780 Kč
Standard	18–31 Kč	540–930 Kč
Premium	21–30 Kč	630–900 Kč
Superpremium	20–44 Kč	600–1320 Kč

Kromě granulí můžeme našemu čtyřnohému průvodci občas přilepšit konzervou, není to však nutné. Dále je třeba do nákladů na krmivo zahrnout odměny a další pamlsky (žvýkácké kosti na čištění zubů, tyčinky z buvolí kůže).

Ze života autorky

Vzhledem k tomu, že můj vodící retrívr je – slušně řečeno – silně gastronomicky orientován, je třeba jej během procházek a výletů, kdy je puštěn na volno, stále hlídat, zda nekonzumuje něco nevhodného. Abychom zabránili nadměrnému pojídání nevhodných „laskomin“, dáváme psovi na cestu velkou buvolí žvýkáckou kost. Pes si čas od času lehne, kousek kosti sní a nevyhledává tolik nečistoty v okolí.

V případě starších psů – zejména pak psů, kteří mají potíže s pohybovým aparátem, můžeme doplnit jídelníček o speciální kloubní výživu popřípadě další potravinové doplňky (vitamíny, minerály). Vždy je však vhodné poradit se s veterinárním lékařem.

Jak jsme již zmiňovali výše, další pravidelnou položkou v našem rozpočtu bude odčervení a očkování, které nás bude stát zhruba 1000–1200 Kč ročně. Psa můžeme samozřejmě nechat očkovat také proti dalším nemocem nad rámec povinného a doporučeného očkování, je však třeba počítat s vyšší cenou očkovací látky. A nesmíme zapomenout ani na ochranné prostředky proti vnějším parazitům.

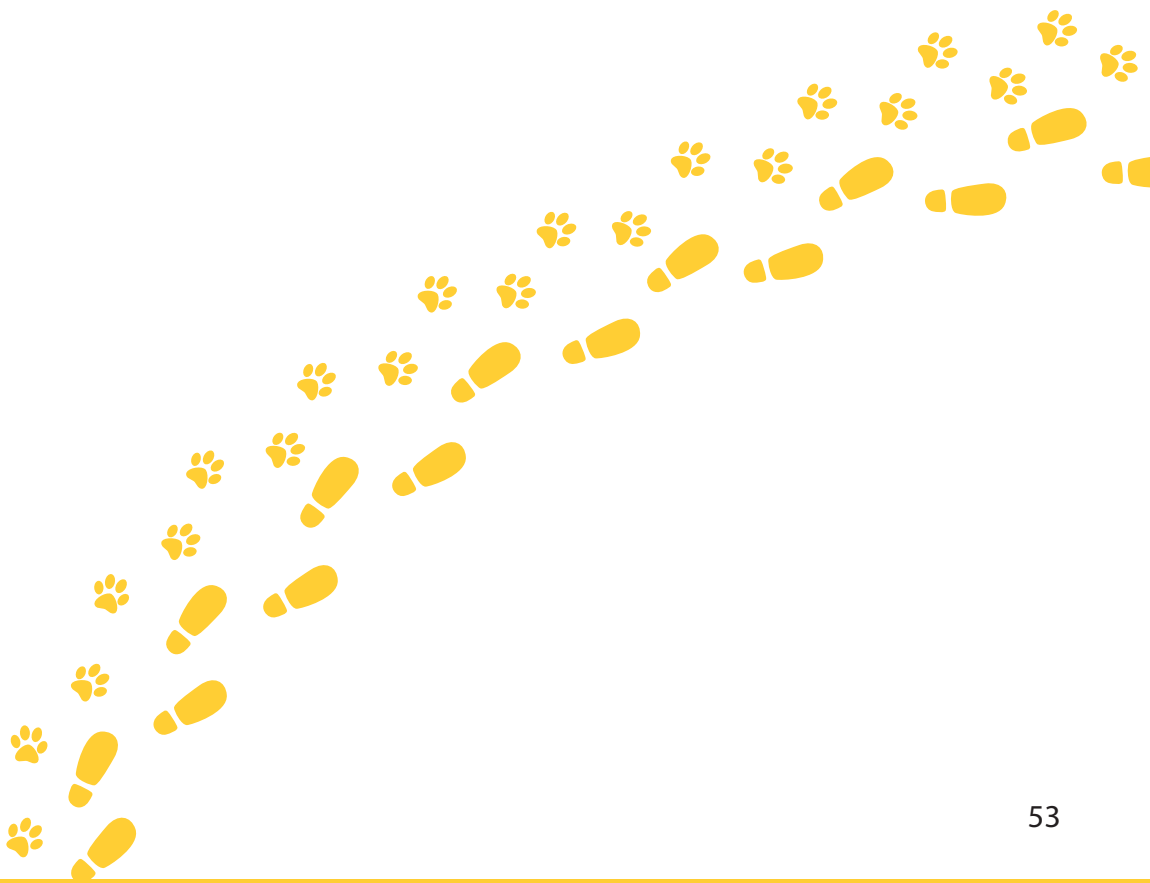
Občas je třeba obměnit „psí šatník“ – výbavu psa – dokoupit nové hračky, vyměnit postroj či pelech, pořídit nové vodítko nebo obojek. Většina organizací předává vodičího psa včetně základní výbavy, která je součástí celkových nákladů na pořízení vodičího psa. Další obměny jsou však již na majitelích vodičích psů.

Mezi mimořádné výdaje patří především náklady spojené s veterinární péčí v případě onemocnění nebo zranění psa. Je třeba upozornit, že veterinární péče je velmi nákladná, zejména pokud se jedná o chirurgické zákroky nebo léčbu dlouhodobějšího charakteru. Pokud to není nezbytné, nejedná se o akutní stav, doporučujeme navštěvovat veterináře v běžných ordinčních hodinách, nikoliv v době pohotovosti, kdy si většina lékařů účtuje ještě speciální příplatek. S přibývajícím věkem psa obvykle přibývá také návštěv u veterináře a je třeba s touto skutečností počítat.

Orientační přehled nákladů spojených s péčí o vodícího psa za 1 rok

Krmivo (granule)	10 000–18 000 Kč
Pamlsky, kosti, konzervy	4 000 Kč
Očkování, odčervení, ochranné prostředky proti vnějším parazitům	1 000–1 200 Kč
Mimořádné veterinární výlohy	3 000–5 000 Kč
Výbava psa (postroj, pelech, hračky, vodítka, deky...)	1 200 Kč
CELKEM	19 200–29 400 Kč

Jak je vidět, s péčí o vodícího psa je spojena celá řada výdajů. Rok péče o vodícího psa nás bude stát cca 20 000–30 000 Kč. I tuto skutečnost je třeba zohlednit při rozhodování, zda si vodícího psa pořídit, či nikoliv.

4 Čtyřnohý pomocník přichází aneb Pořizujeme vodícího psa

Kapitola je určena především lidem se zrakovým postižením, kteří důkladně zvážili všechny výhody a nevýhody pořízení vodícího psa a rozhodli se pro tuto kompenzační pomůcku. Věříme, že se zde čtenáři dozvědí mnoho potřebných informací.

Vodící pes jako kompenzační pomůcka

Pořizujeme-li prvního vodícího psa, obvykle nemáme konkrétní představu ani specifické požadavky. Mnohdy ani nevíme, co všechno s sebou pořízení psa přináší. V takovém případě je vhodné navštívit některé z výcvikových center, kde nám zkušený cvičitelé a sociální pracovníci poradí a zodpoví naše dotazy. Někdy také umožňují nevidomému vyzkoušení chůze s vodícím psem.

Pokud jsme již vodícího psa vlastnili a rozhodli jsme se pro pořízení nového, aby starý pes mohl odejít do zaslouženého psího důchodu, většinou už máme jasnou představu o tom, jakého psa chceme, v jakém časovém horizontu jej budeme potřebovat, zda by se mělo jednat o fenu či psa, případně další požadavky.

Musíme zde také upozornit, že chůze s vodícím psem by neměla nahrazovat schopnost chůze s bílou holí. Ta je základním předpokladem pro zažádání o vodícího psa. To se týká zejména osob, které ztratily zrak v dospělosti a s prostorovou orientací se postupně seznamují. Vodícího psa by si měly pořídit teprve poté, co zvládnou samostatný pohyb po známých trasách. Při dobře zvládnuté prostorové orientaci dokáže nevidomý lépe vnímat práci psa a reagovat na signály, kterými pes značí překážky.

Dle aktuální platné legislativy (329/2011 Sb.) může úřad práce přiznat příspěvek na pořízení vodícího psa osobám starším 15 let, a to zejména z toho důvodu, že mladý dospívající je již schopen se o psa samostatně postarat, a lze tudíž předpokládat, že pes jej přijme jako pána, nikoliv jako stejně postaveného člena smečky, jako tomu někdy bývá u mladších dětí.

Nevidomé děti mladší 15 let obvykle nemají doposud dostatečně zvládnutou prostorovou orientaci a většinou se pohybují v doprovodu dospělého, proto pro ně pořízení

vodicího psa nemá smysl. Navíc většina školských zařízení by nejspíš nepovolila, aby pes zůstal s dítětem během vyučování ve třídě.

Pro děti mladší 15 let s postižením zraku v kombinaci s dalším postižením (tělesné, sluchové, mentální) je možné získat psa asistenčně-vodicího, který je cvičen dle individuálních potřeb hendikepovaného dítěte a rodiny. Pes může totiž rovněž pomáhat rodičům při péči o dítě (podávání předmětů, přivezení vozíku). Takto vycvičený pes však není uznán státem jako kompenzační pomůcka a finanční prostředky na jeho pořízení zajišťují rodiče sami nebo ve spolupráci s výcvikovými centry.

Ze života autorky

O hierarchii ve zvířecích smečkách bylo napsáno mnoho zajímavých knih. Ještě zajímavější je ovšem sledovat chování zvířat v praxi. V naší rodinné smečce se role postupně mění s odchodem a příchodem nových členů. V době, kdy jsme měli s manželem starého a nového vodicího psa, kocoura a následně se nám narodil syn, jsem byla vůdcem smečky já, v těsném závěsu mě následoval manžel. Mezi zvířaty byl na prvním místě starý vodicí pes, který měl dominantní až lehce tvrdohlavou povahu. Po něm následoval kocour. Nový vodicí pes přišel do rodiny jako poslední zvíře a měl ve smečce i nejnižší postavení. Vzhledem k tomu, že má povahu spíše submisivní, neměl problém se přizpůsobit. Když se nám narodil syn, zvířata jej považovala za nejnižší postaveného člena a nevěnovala mu téměř žádnou pozornost.

Nyní je situace úplně jiná. Máme už jen jednoho vodicího psa, který mezitím zestárl, dva mladé kocoury (sourozence) a dvě děti (8 a 4 roky). Pro psa stále zůstávám vůdcem smečky a hned za mnou je můj manžel. Syn už povyrosl a pes jej začal do jisté míry akceptovat jako partnera na stejné úrovni. Na podobné úrovni se nacházejí i oba kocouři, kteří si svůj vztah se psem vyjasnili hned po příchodu do naší domácnosti. Žijí ve víceméně vzájemné shodě, i když občas se kocouři chovají k psovi poněkud přidržle – například zcela bez ostychu spí v jeho pelechu. Vzájemně si ujíždají krmivo a nikomu z nich to příliš nevadí. Nejnižší postavení ve smečce zaujímá aktuálně naše čtyřletá dcera, kterou pes neposlouchá vůbec a kocouři si jí téměř nevšímají.

Jednou z dalších podmínek pro získání příspěvku na pořízení vodicího psa dle zákona 329/2011 Sb. o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů je, že zraková vada musí být charakteru dlouhodobě nepříznivého

zdravotního stavu, tj. trvá nebo bude trvat rok a déle. V případě, že by u zrakově postiženého došlo k výraznému zlepšení zrakové vady a ztratil by tak nárok na příspěvek, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit úřadu práce.

Zákon dále říká, že pes musí být vycvičen fyzickou nebo právnickou osobou, která se touto problematikou zabývá. Nelze tedy proplatit psa, kterého si vycvičí sám nevidomý. Navíc výcvikový subjekt musí být členem mezinárodní organizace, která sdružuje výcvikové školy, zastřešuje výcvik pomáhajících psů a určuje jeho standard. Pokud subjekt doposud nebyl členem této federace, musí mít alespoň podanou přihlášku ke členství a do dvou let splnit kritéria pro přijetí za řádného člena.

Výběr organizace cvičící psa

V České republice se v současné době působí necelá desítka organizací zabývajících se výcvikem pomáhajících psů. Některé cvičí pouze psy vodící, jiné také psy asistenční, canisterapeutické nebo signální. Organizace se liší především velikostí – některé se skládají pouze z jednoho až dvou cvičitelů, kteří mají kromě výcviku psů na starost veškeré další aktivity související s výcvikem a předáním psa či péčí o klienty. Jiné organizace mají k dispozici multidisciplinární tým zaměstnanců, složený obvykle z cvičitelů a sociálních, administrativních popřípadě dalších pracovníků.

Organizace se dále liší ve způsobu získávání štěňat. Některé mají vlastní chov, jiné štěňata nakupují od prověřených chovatelů, a následně tato štěňata procházejí předvýchovou. Další variantou je nákup již starších, ročních psů s vhodnými povahovými vlastnostmi pro práci vodícího psa. Tito psi nastupují rovnou do speciálního výcviku bez absolvování roční předvýchovy.

Dalším rozdílem je způsob ubytování psů během speciálního výcviku. Cvičitelé menších organizací mají většinou psy po dobu výcviku přímo ve svých domácnostech. Pes tak přechází z předvýchovy opět do rodinného prostředí. Větší výcvikové školy mají obvykle vybudované zázemí pro umístění psů do kotců. Malé výcvikové školy tak většínou vycvičí za jeden rok cca 3–6 psů, zatímco velké školy až 20 psů, neboť jeden cvičitel může pracovat až se čtyřmi psy současně.

Pokud dosud nemáme žádné zkušenosti s výběrem vhodného výcvikového subjektu, a následně pak s výběrem vodícího psa, bude nejvhodnější navštívit některé z výcvikových škol osobně. Většina z nich ráda poskytne případným budoucím klientům

potřebné informace, a také poradí s výběrem vhodného vodícího psa dle individuálních potřeb klienta, případně má-li k dispozici ve výcviku vhodného jedince, může jej klientovi nabídnout.

Jedním z klíčových faktorů při výběru organizace je určitě její dostupnost vzhledem k místu bydliště klienta. Je třeba brát v úvahu fakt, že nevidomý se bude s organizací potkávat nejen v době výcviku a předávání psa, kdy většinou cvičitel navštěvuje klienta v místě bydliště, ale pravděpodobně se bude chtít účastnit také dalších aktivit realizovaných výcvikovými centry. Pro pravidelnou klubovou činnost by pak nebylo příliš praktické dojíždět zbytečně daleko. Navíc bydlí-li nevidomý například v Praze, je vhodnější nalézt výcvikový subjekt z Prahy, jehož cvičitelé cvičí psy právě zde a pes je tak již seznámen s prostředím velkého města.

Kromě samotné předvýchovy a výcviku psa nabízejí organizace rovněž celou řadu doplňkových služeb. Jedná se především o následné služby pro držitele vodících psů, ať už to jsou pravidelná soustředění majitelů vodících psů, kde mají nevidomí možnost procvičit pod vedením cvičitelů některé náročné situace, a zároveň sdílet své zkušenosti s ostatními držiteli, pohlídání psa v době dovolené či hospitalizace nevidomého majitele nebo individuální konzultace s cvičitelem. Některé subjekty jsou registrovanými poskytovateli sociálních služeb a zaměřují se především na odborné sociální poradenství, sociálně aktivizační služby a sociální rehabilitaci.

Budoucí majitel vodícího psa by si měl určitě zjistit, zda je jím vybraný subjekt členem některé mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy nebo zda má alespoň o členství zažádáno. Jak již bylo řečeno, členství v této organizaci je jednou z podmínek pro přiznání příspěvku na pořízení vodícího psa.

Výcvikové školy by měly mít nastavená pravidla pro vrácení psa v případě nespokojenosti klienta. Obecně jsou tato pravidla zakotvena v novém občanském zákoníku, kdy se při nákupu zvířat uplatňují obdobná pravidla jako při nákupu věcí; avšak v jiné části je uveden specifický význam zvířete jakožto živého tvora a je zde rovněž zohledněn vztah mezi zvířetem a jeho majitelem.

Klient by tedy měl požadovat, aby byl seznámen s pravidly pro záruční dobu, možnost odstoupení od smlouvy, případně reklamaci psa (výcvik psa, chování psa, zvladatelnost, výběr psa pro konkrétního klienta). Tyto informace by měly být také součástí kupní smlouvy. Každý žadatel by si měl zjistit tyto informace dříve, než podepíše kupní smlouvu a převezme vycvičeného psa.

Pokud má klient konkrétní představu o tom, jakého psa by chtěl mít, v jakém časovém horizontu nebo jak by měla vypadat spolupráce během výcviku, může navštívit více výcvikových center a projednat s pracovníky své požadavky. Každá výcviková škola je jiná, klade důraz na jiné věci. Klienti tak mají možnost vybrat si tu, která jim bude nejvíce vyhovovat a kde dojdou s pracovníky k vzájemné shodě. Výcviková centra se snaží většinou maximálně vyhovět klientovým požadavkům, neboť s každým předaným psem přichází do organizace významná část finančních prostředků, a navíc spokojený klient přivede další nové zákazníky.

Od prvního kontaktu po předání psa

Poté, co klient kontaktoval výcvikový subjekt s žádostí o vycvičení vodícího psa, přichází na první osobní schůzku, na niž může klient přijít přímo do výcvikové školy, nebo pracovníci přijedou za klientem do místa bydliště. Výhodou návštěvy v domácím prostředí klienta je, že si pracovníci udělají jasnou představu o tom, v jakých podmínkách nevidomý žije – jak velký má byt, s kým jej sdílí, zda jsou v bytě ještě jiná zvířata, jaké je okolí místa bydliště. Dokáží pak lépe vybrat pro nevidomého vhodného psího pomocníka. Na této schůzce si klient s pracovníkem více vyjasní své představy a možnosti. Pracovníci by měli zjišťovat, jak často klient cestuje, jaký je jeho životní rytmus, zda by zvládl péči o psa, jakého psa by si klient přál, a v neposlední řadě mohou také prověřit úroveň prostorové orientace klienta.

„Pracovníci dané školy mi přivezli ukázat čtyři pejsky, mezi nimiž jsem si mohla vybrat, vyzkoušet si jejich tempo chůze, délku vodiče, ovladatelnost pejska a další.“

Dojde-li ke shodě mezi klientem a jeho představami a pracovníkem organizace a jeho možnostmi, bude nejspíš následovat období výběru vhodného psa. Někdy mají výcvikové školy rovnou k dispozici psa, který by byl pro nevidomého vhodným pomocníkem, jindy jej budou teprve vybírat ze štěňat, která právě procházejí předvýchovou. Podle toho se liší také doba čekání na přidělení vodícího psa zhruba od dvou do dvaceti měsíců.

Jakmile je vybrán vhodný jedinec, nastupuje do speciálního výcviku. Někdy se ale může stát, že čas ukáže, že se pes pro danou práci nehodí nebo by neodpovídal potřebám klienta, pak je nutné vybrat jiného psiho jedince. Klient by se zpočátku neměl na konkrétního psa příliš fixovat, aby v případě jeho vyřazení nedošlo ke zbytečnému zklamání.

„Jméno a rasu psa jsem si vybrala sama, kontakt během výcviku se psem jsem měla pravidelný, příspěvek jsme řešily s maminkou, úřad mi vyšel vstříc.“

S dostatečným předstihem před předáním vodícího psa si klient zažádá na úřadu práce v místě trvalého bydliště o příspěvek na jeho pořízení. K žádosti bude potřebovat cenovou kalkulaci (předběžnou fakturu) a doklad o členství v mezinárodní organizaci. Tyto dokumenty získá klient od výcvikového subjektu. Někdy může úřad práce požadovat ještě další dokumenty – vyjádření ošetřujícího očního lékaře, doporučení od organizace zabývající se poskytováním služeb osobám se zrakovým postižením. Pracovníci výcvikového subjektu klientovi jistě rádi pomohou se sepsáním žádosti o kompenzační pomůcku případně s další administrativou.

Samotný proces předávání vodícího psa probíhá zhruba jeden týden většinou v místě bydliště. Někdy nejprve klient přijede do sídla organizace, kde dojde k základnímu sečtení se psem, a teprve poté se spolu s cvičitelem přesouvá do domácího prostředí.

Spolupráce s výcvikovým subjektem nekončí předáním psa, ale pokračuje ať už formou účasti nevidomého na soustředění či soutěži ve výkonu vodících psů, individuálními konzultacemi nebo klubovými aktivitami držitelů vodících psů. Pro někoho je klíčová distribuce krmiva, neboť nemá možnost si jej zajistit samostatně. Pro jiného je zase důležité sdílení zkušeností s dalšími nevidomými držiteli vodících psů. Někteří hendikepovaní se chtějí spolu se svými psy věnovat různým kynologickým aktivitám. Možnosti jsou různé a je vhodné si předem zjistit informace o následné péči o klienty a jejich psy, kterou by měla poskytovat každá výcviková škola. Zejména v začátcích – krátce po předání psa v období sladování dvojice – mohou nastávat situace, v nichž si nevidomý neví rady, proto musí mít možnost obrátit se na zkušeného cvičitele. Je velkou chybou, pokud výcvikový subjekt tuto službu svým klientům nezprostředkovává.

„S organizací nadále spolupracuji nejen proto, že chodíme každých čtrnáct dní na procvičování práce vodících psů, ale hlavně pracovníci spolku pro nás pořádají různé aktivity jako společné vycházky do lesů, kde se mohou psi vydovádet, a jiné kulturní akce.“

Úřad práce vyplatí příspěvek na pořízení vodícího psa buď přímo výcvikovému subjektu, nebo klientovi, který je povinen jej do tří měsíců předat výcvikové organizaci. Následně musí vždy doložit úřadu práce doklad o zaplacení psa (faktura), protokol o vykonání zkoušky, aby bylo zřejmé, že se jedná o řádně vycvičeného vodícího psa, případně další dokumenty dle požadavků konkrétního úřadu práce (protokol o předání psa/kupní smlouva, povinnosti držitele vodícího psa, potvrzení o zácvičení klienta, potvrzení o zdravotním stavu psa).

Výběr psa

Kromě požadavků týkajících se spolupráce s výcvikovým subjektem můžeme mít rovněž konkrétní představy o našem budoucím psím pomocníkovi. Zde je ovšem třeba připomenout, že ne všichni nevidomí mají dostatečné kynologické zkušenosti a jejich požadavky a kritéria nejsou vždy reálné. To platí zejména pro prvomajitele vodících psů. Přesto jsou však vlastnosti, které můžeme při výběru vhodného psa zvážit. Obecně však platí, že čím konkrétnější budou naše požadavky, tím déle budeme čekat na vhodného psího pomocníka.

Při výběru konkrétního psa je klíčovým faktorem tempo chůze a temperament budoucího majitele vodícího psa. Dále je třeba zohlednit případná zdravotní či fyzická omezení. Důležitou roli hraje i vitalita související s věkem klienta. Některá psí plemena jsou velmi energická a chodí rychle (border kolie, německý ovčák), jiná jsou více variabilní a dokáží se lépe přizpůsobit tempu nevidomého (retrívři).

Měli bychom zvážit velikost psa. Pro drobnou dívku nebude vhodným adeptem obrovský německý ovčák a na druhou stranu dvoumetrový muž spíše ocení vysokého labradorského retrívra než drobnou border kolii. Navíc čím těžší pes, tím hůře bude v krizových situacích ovladatelný. Pes by měl mít takovou velikost, abychom nad ním měli silovou převahu. Samozřejmě nepředpokládáme, že by se nevidomí se svými vodícími psy potýkali nebo jimi byli vláčeni, ale člověk nikdy neví, do jaké situace

se dostane. I sebelépe vycvičený vodící pes může mít občas slabou chvíli, kdy „zabere“ a je třeba jej zpacifikovat. Velký pes více žere, což stojí více peněz – i tento fakt je třeba brát v úvahu. Velký pes rovněž zabere víc místa, ať už přímo v bytě, při cestování v autě nebo v jiném dopravním prostředku. Velký pes ale také dodává pocit bezpečí a lidé před ním mívají větší respekt. S malým psem je snadnější manipulace, například když jej potřebujeme osprchovat ve vaně, jednoduše jej odneseme. Velkými psy zde rozumíme především retrívry a německé ovčáky, malými psy pak hlavně border kolie a královské pudly.

Další otázkou, kterou můžeme zvážit, je typ srsti. Dlouhá srst vyžaduje častější údržbu, neboť v ní mohou ulpívat častěji nečistoty a dříve zplstnatí. Dlouhosrstého psa (border kolie, flat coated retrívr, zlatý retrívr) bude proto třeba častěji vyčesávat. To ovšem

neznamená, že o srst krátkosrstého psa není třeba pečovat. Srst labradorských retrívrů se zapichuje do koberců a ulpívá na oděvu. Pro alergiky jsou vhodnou variantou psi s nelínavou srstí (curly coated retrívr, labradoodle, královský pudl). Srst pudlů je ale třeba pravidelně upravovat, zastříhávat, což zvyšuje náklady spojené s péčí o psa.

Pro budoucí majitele se zbytky zraku bude určitě důležitá i barva psa. Světlý pes je více kontrastní při volném pohybu v lese nebo na tmavé podlaze. Tmavý pes je zase dobře viditelný na sněhu, avšak za šera nebo tmy je pro zrakově postiženého téměř neviditelný. Většina psů je však opatřena rolničkou, takže nevidomí nad nimi mají sluchovou kontrolu. Tmavý pes vzbuzuje u lidí větší respekt a pravděpodobně se na něj nebudou tolik „vrhat“. Světlý pes většinou láká k pohazení a někteří kolemjdoucí nedokáží odolat, což může být pro nevidomého obtěžující.

Pro některé nevidomé je též důležitým kritériem pohlaví psa. Zde nelze objektivně říci, zda jsou pro výcvik vhodnější feny či psi. Obě pohlaví procházejí ve věku zhruba okolo jednoho roku kastrací, takže není třeba mít obavu, zda zvládneme období hárání u fen, nebo že pes bude při práci nevhodně reagovat na hárající feny. Důležité jsou spíše povahové vlastnosti konkrétního jedince. Určitě ale platí, že feny jsou celkově menší a lehčí, zatímco psi větší a těžší, záleží tedy na nevidomém, jakého psa potřebuje. V případě border kolií jsou cvičení převážně psi, neboť feny jsou příliš malé pro práci vodičího psa.

Poté, co zvážíme výše popsaná kritéria, týkající se výběru psa, přidáme k tomu požadavky související s rytmem našeho života (způsob cestování, četnost používání vodičího psa, velikost bytu, přítomnost dalších členů v domácnosti), měli bychom mít alespoň částečnou představu o plemeni, které by nám vyhovovalo. Každé plemeno má určité výhody i nevýhody, proto je třeba si stanovit, jaké vlastnosti jsou pro nás prioritní. Navíc některá plemena jsou vhodná i pro začínající kynology (labradorský a zlatý retrívr, border kolie), zatímco jiná budou potřebovat zkušeného pána (německý ovčák). Vždy by se však mělo jednat o plemena, která se obvykle cvičí pro práci vodičích psů. Nevidomý by si měl nechat poradit od zkušených cvičitelů, kteří dobře znají vlastnosti jednotlivých plemen.

Výhodou **retrívrů** obecně je jejich společenská vlídná povaha a schopnost respektovat více osob. Navíc jsou velmi vhodní k dětem. Jsou vytrvalí, ochotní pracovat. Pro někoho však mohou být příliš velcí. Jejich velkou nevýhodou je sklon k přejídání obecně. Majitelé proto musí být velmi důslední a dbát na dodržování krmných dávek, aby jejich pomocníci netrpěli nadváhou. Retrívři většinou mají rádi vodu, což není vždy výhodou.

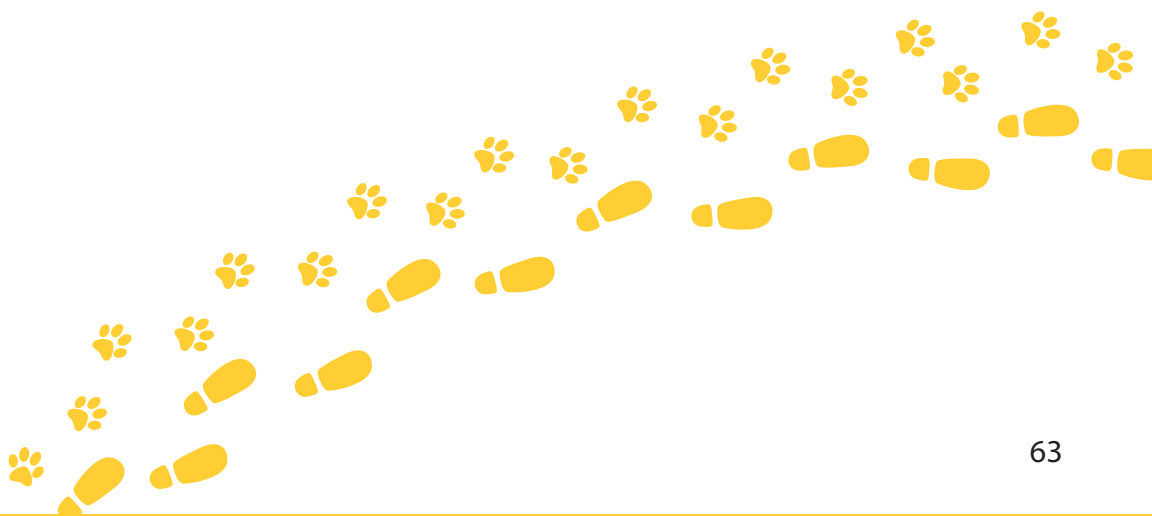
Bývají velmi šikovní při podávání a přinášení různých předmětů. Ve starším věku mohou mít potíže s pohybovým aparátem.

Border kolie a krátkosrsté kolie jsou menšího vzrůstu. Mají velmi živou, přátelskou a energickou povahu. Rády pracují a je třeba se jim dostatečně věnovat. Potřebují mnoho pohybu. Jsou to psi citliví a potřebují vlídné zacházení. Velkou výhodou je jejich pružnost a skladnost. Nevýhodou border kolíí je jejich dlouhá srst, vyžadující intenzivní péči. Lze s nimi provozovat i mnohé kynologické sporty, které se tito psi většinou velmi rychle naučí.

Také **královský pudl** je živý společenský pes s jemnou a citlivou povahou, který pracuje s ochotou a rád. Velkou předností tohoto plemene je nelínající srst vhodná i pro alergiky, kterou je však třeba pravidelně upravovat, což s sebou přináší zvýšení nákladů souvisejících s péčí o psa. Královský pudl se také hodí do domácností s dětmi.

Nesmíme opomenout dnes již méně používané **německé ovčáky**. Tito psi byli vyšlechtěni jako pracovní plemeno. Jedná se o psy s „ostřejší“ povahou, proto budou potřebovat majitele s kynologickými zkušenostmi a především důslednost. Německý ovčák je více psem jednoho pána, neznamena to však, že by nemohl být součástí rodiny, své členy si ale bude více hlídat. Německý ovčák vzbuzuje na veřejnosti respekt. Velikost německých ovčáků je různá – od drobných fen až po obrovské psí kusy. Ve stáří mohou mít rovněž problémy s pohybovým aparátem.

Je určité vhodné zvážit, jaký typ psa by nám vyhovoval. Nechme si však poradit od zkušených pracovníků, kteří mají zkušenosti s řadou psů i klientů a většinou dokáží dobře odhadnout, jak nejlépe „namíchat“ tým nevidomý-pes k oboustranné spokojenosti.

5

Vzhůru do práce aneb Vodící pes v každodenním životě

Na následujících řádcích se budeme věnovat praktickým otázkám, které se týkají soužití s vodícím psem. Zmíníme se o tom, do jaké míry se změní život celé rodiny, přijde-li do ní vodící pes. Bude nás zajímat, jak mohou vidící pomoci na ulici nevidomému s vodícím psem a čím jim naopak škodí. Neopomeneme ani téma cestování s vodícím psem, ať už po vlastech českých, tak i do zahraničí. Kapitulu zakončíme tématem ne příliš veselým, avšak patřícím k životu s vodícím psem – stárnutí vodícího psa a jeho odchod.

Vodící pes v rodině

Předpokládáme, že s příchodem vodícího psa souhlasí všichni členové domácnosti. Je důležité si se všemi pohovořit, zda jsou ochotni na péči o psa alespoň částečně participovat a zda mají nějaké speciální požadavky, související s přítomností psa. Rodina by si také měla ujasnit, kam pes smí a která místa v bytě nebo domě pro něj budou tabu.

Výcviková škola, která pro nevidomého psa cvičí, by měla rovněž ostatním členům domácnosti poskytnout dostatek jak obecných informací (jak se k psovi chovat, jaká pravidla by měl dodržovat, jak o něj pečovat), tak i informace o konkrétním psím jedinci (jeho povahových vlastnostech, chování v různých situacích). Nevidomý pak ještě může ostatním členům domácnosti sdělit, co si přeje a co si rozhodně nepřeje. Členové domácnosti si musí uvědomit, že nežádoucím chováním by mohli ovlivnit i kvalitu práce vodícího psa.

„Reakci okolí mohu shrnout jediným slovem – radost. Dnes psa miluje celé město, až mi to někdy vadí.“

„Manžel přijal obě feny výborně a ony výborně přijaly jeho. Horší to bylo s mými rodiči. Ti nechtěli, abych měla vodícího psa, ale nakonec se s oběma fenami také sžili.“

„Moje rodina i přátelé reagovali na příchod psa velmi dobře, mají ho rádi a samozřejmě počítají vždy s tím, že ke mně patří. Nemám s tím vůbec žádné problémy.“

Problematickou otázkou bývá především přikrmování psa různými nevhodnými pamlsky (sladkosti, uzeniny). Někteří lidé se domnívají, že vodící pes jakožto pes služební je vlastně chudák nebo – v lepším případě – si za svou práci zaslouží alespoň nějakou odměnu. Odměna je jistě na místě, ale je třeba zvolit tu správnou. Notorickým krmičům psů proto dopřejeme občasné krmení psa vhodnými pamlsky, takovými, které máme pod kontrolou, čímž částečně předejdeme konfliktním situacím.

Příchod vodícího psa bude jistě pro rodinu velkou událostí, zejména jsou-li jejími členy malé děti. Ty obvykle žadoní na rodičích, aby si směly pořídit psa. Najednou je tady a ještě navíc má spoustu užitečných dovedností. I děti je však třeba na příchod zvířete připravit, vysvětlit jim, že se nejedná o obyčejného domácího mazlíčka, ale velkého pomocníka.

Přichází-li naopak do rodiny s vodícím psem kojeneček, rovněž je důležité učinit určitá opatření. Vodící pes, do té doby hýčkaný oběma „rodiči“, najednou ztrácí s příchodem dítěte své výsadní postavení ve smečce. Jeho pán na něj už nemá tolik času jako dříve, na což mohou psi reagovat různě – od netečnosti až po velmi ojedinělé projevy agrese.

Po příchodu z porodnice je proto vhodné nechat psa, aby mohl kojence očichat a přijmout jej do „své“ smečky. Navzdory nedostatku času bychom si měli každý den najít alespoň chvilku na společnou aktivitu se psem – stačí krátká vycházka, společná hra (aportování, přetahování o uzel) nebo důkladné pomazlení. Pes tak bude vědět, že je pro svého nevidomého pána stále důležitý.

Některým psům může být nepříjemný dětský pláč, proto umístíme psí pelíšek pro odpočinek na klidném místě, kde se děti obvykle nezdržují. Dětem zároveň vysvětlíme, že psí pelech je tabu. Nelze do něj lézt ani jej používat jako domeček ke hře.

Ačkoliv vodící psi nebývají agresivní, není vhodné ponechávat bez dozoru malé děti spolu se psem. Dětské ručky bývají velmi nenechavé a psí trpělivost není nekonečná. Dítě může nechtěně šlápnout psovi na tlapku nebo zcela záměrně zkoušet, co všechno pes vydrží. Je zbytečné riskovat následný konflikt mezi dítětem a psem, který může končit i zraněním dítěte. V dětech je třeba od mala pěstovat respekt nejen k vodícímu psovi, ale ke zvířatům vůbec.

Někteří psi mohou mít tendenci brát malým dětem jejich hračky. Velký zájem bývá především o pískací gumové a plyšové hračky. Zde důsledně dbáme, aby pes hračky nebral, a v případě neuposlechnutí jej pokáráme či vykážeme na místo. Pes by měl mít k dispozici hračky vlastní a stejně tak učíme děti, aby je psovi nebraly.

Zvýšenou pozornost věnujeme umístění misek se žrádlem a vodou, a to především máme-li doma kojence nebo batole. Misky s vodou děti obzvlášť zajímají. Mnoho z nich ochutná i psí granule. Pes by však měl být zvyklý na krmení v určitou dobu, kdy sní naráz celou porci krmiva. V takovém případě jej lze snadno zavřít v jiné místnosti, aby jej dítě nerušilo. Na vodu je vhodné používat těžké keramické nebo kameninové misky, které dítě nepřevrhne.

Dětem je třeba vysvětlit, že nesmějí krmit psa přímo od stolu. Některé děti, pro něž je jídlo snad tou nejnudnější činností na světě, podsouvají rády nedojedené zbytky psovi tajně, což oceňují zejména retrívři, mající sklon k přejídání. Některí psi se naučí velmi šikovně okrádat malé děti o pečivo. Umí zcela bezpečně vyprostit chutné sousto z malé dětské ručky, aniž by dítěti jakkoliv ublížili. Nežádoucím chování u jídla (dětí i psa) zabráníme nejlépe tak, že po dobu stolování bude pes ležet na místě. Děti učíme, že jídlo patří pouze k jídelnímu stolu. Nebudeme se tak muset zbytečně rozčilovat nad neposlušností dětí nebo psa.

Starší děti možná budou mít chuť „předvést se“ s vodícím psem před svými kamarády. Záleží na odpovědnosti nevidomého rodiče, zda svěří dítěti svého vodícího psa a nechá jej s ním samostatně vyrazit na procházku. Je třeba zjistit, zda pes dítě skutečně poslechne i v krizové situaci. Pokud tomu tak není, nemělo by dítě chodit se psem samo ven, a to ani tehdy, je-li pes po celou dobu na vodítku. Stejně tak neposíláme děti venčit psa, pokud nad ním nemají fyzickou převahu. Dvacetakilová dívenka udrží jen stěží čtyřicetakilového retrívra, který se rozběhne za kočkou. Jak již bylo zmíněno, nikdy nevíme, co nás během vycházky potká, a majitel psa by měl být schopen jej mít stále pod kontrolou, což u dětí nelze zaručit.

Přestože vzájemné soužití dětí a psů může být v některých ohledech náročné, určitě má bezpočet výhod. Děti se učí respektu k živé bytosti, uvědomují si, že pes není jen hračka, ale je nutné se o něj řádně starat. Navíc i pro ně může být do jisté míry kamarádem a mohou si k němu vytvořit vřelý citový vztah.

Také pro seniory může být pes v domácnosti velkým obohacením, zejména pes vodící – dobře vycvičený a poslušný. Výzkumy prokazují, že přítomnost zvířete obecně má

Dvojitý prvek (stěna a stěna) v plánu?
Je zde? Pokud ano, jak se chová?
Když se chová, jak se chová?

COŽI JEDNÁTELESTVÍ PRO DOPRAVU
40. 20. 20.

Průběh a průběh
Průběh a průběh
Průběh a průběh

**PRAŽSKÁ
INTEGROVANÁ
DOPRAVA**

pozitivní vliv nejen na psychiku seniorů, ale i na jejich zdraví. Navíc zdatnější senioři mohou se psem občas vyrazit na procházku a dopřát tak sobě i psovi trochu pohybu na čerstvém vzduchu.

Aby bylo soužití s vodícím psem příjemné a pokud možno co nejvíce bezkonfliktní, je třeba si ještě před příchodem psa ujasnit společné představy a požadavky. Mnohdy až čas ukáže, které situace jsou problematické. Vždy je však důležité o problému komunikovat a snažit se nalézt kompromisní řešení. Opět je zde nutný vzájemný respekt – respekt k potřebám nevidomého majitele psa, respekt k ostatním členům domácnosti a v neposlední řadě i respekt k psovi jako živé bytosti.

Vodící pes na ulici

Potká-li vidící chodec na ulici nevidomého, který si svižně vykračuje s vodícím psem, většinou je překvapen, s jakou elegancí a v jakém tempu dvojice jde ulicí, a to nejen když je prázdná, ale i na frekventovaných místech. Vidící si někdy kladou otázku, zda mají, či nemají nevidomému se psem nabídnout pomoc. Odpověď se pokusíme přinést na následujících řádcích.

Nevidomí se svými psy většinou tvoří velmi dobře sehrané týmy, které si za normálních okolností zcela vystačí, proto potkáte-li dvojici nevidomý-pes, která bezpečně prochází svou trasu, a není-li v dohledu žádné významné nebezpečí, ponechte ji svému osudu.

Mnozí lidé se domnívají, že vodící pes dokáže bezpečně převést nevidomého přes vozovku – odhadnout, kdy je vhodné přejít nebo reagovat na světelnou signalizaci. To je ale velký omyl, vodící pes pouze vyhledá přechod pro chodce, který řádně označí, a následně čeká na pokyn nevidomého k přejití vozovky. Okamžik vstupu do vozovky tedy určuje nevidomý. Pes rovněž nedokáže rozpoznat barvy, tudíž nereaguje ani na světelnou signalizaci. Naštěstí je však mnoho přechodů opatřeno také signalizací zvukovou. Některí psi ovšem mají tendenci „jít s davem“, což může, ale také nemusí dobře dopadnout. Velkou pomocí pro nevidomého je zde slovní upozornění, zda může, či nemůže přejít vozovku. Další práci již vykoná pes.

Někdy mohou nastat situace, které jsou i pro zkušené vodící psy velmi náročné a kdy je pomoc vidících nezbytná. Tak například je-li v trase, kudy chce nevidomý projít, zcela rozkopaný chodník, takže je nutné přejít na druhou stranu ulice v místě, kde navíc není přechod pro chodce, je zcela na místě nevidomému pomoc nabídnout.

„Nejvíce mi pomáhá správné a včasné ozvučení autobusů a tramvají, protože nemusím fenku zbytečně zvedat, když jde o linku, kterou jet nechceme. Dále stále běžící ozvučení semaforů, veškeré akustické majáčky, ochotní lidé a lidé, kteří se nechovají jako trotlové.“

Doprovázení nevidomého je pro psa velmi náročnou a zodpovědnou činností, při níž musí vynaložit velké úsilí na udržení pozornosti. Pes se musí soustředit na mnoho věcí zároveň, a navíc se nesmí nechat vyrušit okolními sluchovými, zrakovými ani pachovými vjemy. Není proto vhodné jej při práci vyrušovat. Ačkoliv mnoho vodicích psů přímo svádí k pohlazení, je lépe udržet své touhy pod kontrolou a nechat psa soustředěně pracovat. Pokud náhodný kolemjdoucí ruší psa při práci mlaskáním nebo voláním, přestane se soustředit a může tak ohrozit bezpečnost nevidomého, který se na něj spoléhá.

„Chůzi nám nejvíce komplikují obyčejní lidé, kteří na psa mlaskají. Ale musím říci, že pracovníci výcvikové školy dělají výbornou osvětu a lidé si už dají říci, už se víc ptají, zda si mohou fenu pohladit.“

„Práci psa nejvíce komplikují lidé, kteří se snaží z nedostatku informací na mého psa mlaskat, upozorňovat na sebe různými gesty, kteří ho chtějí krmit apod.“

Stejně tak je velmi bezohledné přijít k dvojici nevidomý-pes a začít psa bezeslova hladit. Nevidomý většinou pozná, že jeho pes není soustředěný, a je pro něj velmi nepříjemné, když neví, co se právě děje. Vidícím by asi také nebylo příjemné, kdyby například někdo přišel k jejich dětem, začal je zcela bezdůvodně osahávat a nabízel jim pochybné laskominy. A přitom by stačilo se řídit zásadou: „Co není mé, na to nesahám.“

Vodicí pes nepotřebuje hlazení ani jinou pozornost od náhodných kolemjdoucích. Majitelé vodicích psů se svým pomocníkům věnují, dávají jim dostatek pozornosti i lásky. Pokud kolemjdoucí hladí vodicího psa, krmí jej pamlsky nebo jinak vyrušují, naplňují tak pouze své vlastní potřeby, což nevidomý nemusí akceptovat.

Ze života autorky

Můj vodící pes – Chesapeake Bay retrívr – má poněkud zvláštní srst, lehce zvlněnou a přitom jemnou. Děti jej kdysi nazvaly „kobercovým“ psem. A tak není divu, že si jej chce leckdo pohladit. Pokud pes zrovna nevede, v zásadě nemám nic proti. Můj pes je ale až příliš společenský, po chvíli hlazení začne lézt dámám pod sukni, případně prozkoumávat obsah nákupních tašek. A to je právě ten okamžik, kdy je třeba hlazení ukončit a psa opět umravnit. Mnoho lidí mi však říká, ať psa nechám, že jim jeho chování nijak nevadí. Mně ale vadí hodně. Ne každý je zvědavý na to, jak mu pes slídí v tašce, proto by toto chování mělo být potlačeno. Jakmile si totiž pes zvykne na nějakou neřest, začne ji provozovat pravidelně. Snažím se mít vychovaného psa, nebo přinejmenším neakceptovat jeho obtěžující chování.

Někteří lidé se domnívají, že vodící psi jsou chudáci. Musí stále pracovat namísto toho, aby leželi doma na pohovce a cpali se falunskou uzenkou. Tito lidé pak vytahují z tašek všelijaké pochutiny, kterými se snaží psa krmit, v horším případě navíc bez vědomí nevidomého. Věříme, že se nejedná o zlé úmysly, přesto však by měli vidící „milovníci psů“ respektovat nevidomého. Pro práci vodícího psa jsou zcela záměrně vybírána pracovní plemena, která pro svůj spokojený život potřebují aktivitu. Válení se v bytě jim rozhodně neprospívá. A co se laskomin týče, vodící psi o ně rozhodně nemají nouzi. Ovšem jejich majitelé vědí nejlépe, které pamlsky jsou pro jejich psa ty pravé.

„Protože se zajdeme ukázat do školky i školy, co umíme, tak nás znají i děti a to vše pomáhá potom při pohybu po městě. Jen ta snaha v každém obchodě, v restauraci či dopravním prostředku psa odměnit pamlskem mi hodně vadí. ‚Když on je tak krásný a hodný,‘ říkají...“

Někdy se může nevidomému stát, že i s vodícím psem zabloudí, sejde ze své naučené trasy. Většinou to vidící poznají, neboť dvojice se pohybuje nejistě. V takové situaci je důležité nevidomého nejprve oslovit a zeptat se, zda potřebuje pomoc. Opět platí, že vidící by měl respektovat rozhodnutí nevidomého v případě, že pomoc odmítne, a to i když se domnívá, že by nevidomý pomoc potřeboval.

„Nejvíce mi pomáhají lidé, kteří mi nabídnou pomoc, zeptají se, zda nějakou potřebuji a jakou. Sdělí mi nějakou informaci o okolním prostředí, o které se domnívají, že o ní asi nevím a mohla by se mi hodit, například, že někde je něco zrovna rozkopané nebo nějak jinak nezvykle změněné.“

Pokud ale nevidomý o pomoc stojí, domluvte se na další spolupráci. V zásadě jsou dvě možnosti: buď půjde průvodce vedle nevidomého nebo vodícího psa a bude předem hlásit, kam jdou, aby mohl nevidomý udílet psovi příslušné povely, nebo si nevidomý vezme psa pouze na vodítku k noze a přidrží se průvodce, který jej dovede, kam potřebuje. V žádném případě by vidící průvodce neměl jakkoliv manipulovat se psem (tahat jej za vodič, cukat vodítkem apod.), pokud se nejedná o záchranu zdraví nebo života.

Nevidomý se bude nejspíš držet průvodce za jeho levou paži, neboť pes je naučen chodit u levé nohy psovoda. Nevidomý se zlehka dotýká paže vidícího průvodce, který jde zhruba o krok před ním. Průvodce upozorňuje nevidomého na překážky v cestě (schody, dveře, obrubníky) a komentuje, kudy právě dvojice prochází. Tempo chůze se přizpůsobuje pomalejšímu.

Je také vhodné se předem domluvit, kam konkrétně průvodce nevidomého zavede. Nevidomí mají obvykle na svých naučených trasách různé záchytné body, podle nichž se orientují. Proto je nejlepší, dovede-li průvodce nevidomého právě k některému z těchto bodů. Při rozloučení by měl průvodce přesně popsat, kde se právě nevidomý nachází (stojíte zády k budově banky, před vámi se nachází přechod pro chodce).

Při jízdě dopravními prostředky nevidomí a jejich psi obvykle nepotřebují žádnou zvláštní pomoc. Je vhodné, uvolní-li nevidomému spolucestující místo k sezení, což následně slovně komentují (pojdte si sednout, uvolňuji vám místo). V tramvaji je pro psa určeno místo hned za řidičem. V autobuse bude mít pes více místa na plošině pro kočárky. V metru je pak vhodné umístit psa vedle sedadla pro osoby se zdravotním postižením, které se nachází naproti dvojsedačce.

Paradoxně bývá mnohdy pro nevidomé s vodícími psy náročnější orientace v neznámém interiéru (nemocnice, úřady, knihovny), než chůze po rušných ulicích. I v interiérech psi dokáží obcházet překážky, vyhledávat schodiště nebo dveře, ale už nám nepřečtou, kde se nachází místo (kancelář, ordinace), kam chceme dojít. Zde nevidomí uvítají doprovod vidícího pracovníka.

Někteří majitelé (nikoliv vodicích) psů se domnívají, že potkají-li se na ulici dva neznámí psi, je nezbytné, aby se seznámili, očichali. Těžko říci, co je na tomto tvrzení pravdy, každopádně ale víme, že pracujícímu vodicímu psovi rozhodně tento způsob seznamování nijak neprospívá. Není vhodné psa zbytečně rozptylovat při práci.

„Někteří majitelé nechají své pejsky mého psa očichávat a jinak „obtěžovat“ ve chvíli, kdy on je v postroji a pracuje.“

Tentokrát bychom se ale přimlouvali i za to, aby si „pejskaři“ drželi své psy zkrátka, i když vodicí pes zrovna nevodí, ale například odpočívá vedle lavičky. Stejně tak, jako lidé, chovají i psi k sobě vzájemné sympatie a antipatie. Nikdy nelze předem říci, zda si právě konkrétní dva psi padnou do oka. Není žádoucí, aby se vodicí pes pral s jinými psy. Bude-li mít takovouto špatnou zkušenost, mohl by pak nevhodně reagovat i na další psy, čímž by následně ohrožoval bezpečnost nevidomého. V krajním případě musí být takový „zkažený“ pes předčasně vyřazen z činné služby. Navíc ani pro nevidomého není příjemné, řítili-li se k němu neznámý štěkající pes, který skáče jak po jeho vodicím psovi, tak po něm samotném.

Vodicí pes na cestách

„V současné době jsem se nesetkala se zákazem vstupu kamkoliv. Jsem hodně aktivní člověk a chodím se svým psem do jazykové školy, do divadel, na koncerty, do restaurací, jezdíme různými dopravními prostředky a s druhým i třetím psem jsme několikrát letěli letadlem, to všechno vždycky bez problémů. Informovanost vidících lidí se rozhodně zlepšila! Nevidomý člověk s vodicím pejskem, který je čistý a ukázněný, je podle mých zkušeností přijímán s pochopením a často i s obdivem. Jsem moc spokojená!!!“

Než se vydáme se svým vodicím psem na cestu, rozmyslíme si, zda je vhodné jej s sebou vůbec brát. Existují místa, kam se prostě nehodí chodit se psy, navíc ani pro něj nemusí být všechny pro nás zábavné aktivity příjemné. Rockový koncert nepotěší žádného psa, proto je lepší vzít sebou přátele.

Každý zrakově postižený – tedy i ten, který používá vodícího psa – by měl dobře zvládat prostorovou orientaci, tedy i chůzi s bílou holí. Nevidomý by neměl spoléhat pouze na vodícího psa.

Pokud se rozhodneme cestovat se psem, měli bychom myslet i na jeho pohodlí a bezpečnost. Vždy s sebou bereme postroj. I kdyby pes nepracoval, bude na první pohled zřejmé, že se jedná o psa vodícího. Pro volný pohyb psa v přírodě bez postroje pořídíme obojek v reflexních barvách s označením VODICÍ PES nebo vestičku s logem nevidomého se psem. Slabozrací majitelé jistě ocení při večerním venčení svítící obojky.

Pro cestování je praktické dlouhé vodítko s karabinami na obou koncích s možností nastavení délky, které je užitečné zejména v situacích, kdy potřebujeme psa někde uvázat. Nikdy nezapomínejme na náhubek. Ačkoliv řada majitelů vodících psů náhubky nepoužívá, jsou situace, kdy se bez něj neobejdeme. Navíc s náhubkem zabráníme žravým psům v konzumaci zkažených potravin a jiných nečistot. Můžeme použít řemínkový látkový nebo kožený náhubek, který nezabírá příliš mnoho místa.

Při cestování se psem bychom měli stále nosit při sobě očkovací průkaz, v němž je zaznamenáno, že pes je řádně očkovan a odčerven, a také číslo identifikačního čipu nebo tetování. V očkovacím průkazu by neměla chybět fotografie psa, což je důležité zejména při cestách do zahraničí, kdy očkovací průkaz slouží zároveň jako cestovní doklad psa. Kromě očkovacího průkazu nosíme stále při sobě průkaz služební, jímž se prokazujeme v situacích, kdy žádáme o možnost vstupu na místa, kam je psům obvykle vstup zakázán. Můžeme být kdykoliv vyzváni ve všech veřejných prostorách nebo v dopravě, abychom jej předložili.

Chystáme-li se na vícedenní pobyt, nezapomeneme psovi přibalit pelíšek, ideálně takový, aby dobře izoloval, a pes, zhýčkaný teplem domova, se nám nenachladil. Použít lze nejrůznější cestovní deky, které zakoupíme v prodejnách s chovatelskými potřebami. Obvykle je lze sbalit do malého balíčku. Stejně dobře nám ale může posloužit kousek starší karimatky a menší deka. Pokud jezdíme autem a máme-li dostatek prostoru, můžeme pořídit psovi pevnou nebo skládací přepravku, do které jej umístíme jak během jízdy autem, tak v případě potřeby i na místě pobytu.

Při balení psího zavazadla nesmíme samozřejmě zapomenout ani na dostatek krmiva a pamlsků. Praktickou pomůckou na cestách jsou rovněž silikonové skládací misky, které jsou ve složeném stavu velké jako talířek, nebo láhve na vodu s napáječkou – plastový okap připevněný k lahvi, z něhož se pes může pohodlně napít.

Pokud se po výletě do přírody chystáme se psem „mezi lidi“ (např. zpáteční cesta vlakem, oběd v restauraci), vozíme s sebou starý hadr, jímž zbavíme psa nánosů bláta, popřípadě hřeben nebo kartáč, kterým vyčeseme nečistoty, které uvízly v psím kožichu.

Ze života autorky

Vzhledem k tomu, že můj vodící pes patří mezi „pažravce“, vozíme s sebou na výlety také desinfekční ústní sprej pro psy, který odstraňuje zápach, pokud pes sežral „pokrm“ nevalné vůně.

Se svou rodinou trávím mnoho času v přírodě. Chodíme na jednodenní výlety, vandrujeme po horách, kempujeme a můj vodící pes nás při všech těchto aktivitách doprovází. Od mala je zvyklý (stejně jako naše děti) nosit si své potřeby – misku, krmivo, pamlsky – sám na zádech ve speciálních psích brašnách, které se tak trochu podobají brašnám cyklistickým. I ve svých deseti letech je pes v dobré kondici a mnohdy má víc energie než my všichni dohromady.

Cestujeme-li se psem veřejnou dopravou (MHD, vlak, autobus), máme nárok na přepravu vodícího psa zdarma. V takovém případě už však není možné přepravovat zdarma průvodce-osobu. Spornou otázkou je použití náhubku během přepravy. Někteří dopravci výslovně uvádějí, že vodící a asistenční pes může být přepravován bez náhubku, většinou však tato otázka není řešena vůbec. V takovém případě nelze cestování bez náhubku nárokovat a je třeba se řídit obecnými pravidly daného dopravce pro cestování se psy. Řidič pak může vyžadovat, aby měl pes po dobu jízdy náhubek nasazený.

Někdy může dojít při cestování ke střetu zájmů. Do vlakových vozů pro rodiče s dětmi je zakázáno vstupovat se psy. V případě, že cestujeme tedy s dětmi i psem, je třeba se domluvit přímo s průvodčím.

Při cestování leteckou dopravou je vhodné předem ověřit, zda pes bude moci být přítomen na palubě s nevidomým pasažérem. Obvykle letecké společnosti deklarují, že vodící a asistenční psi mohou být takto přepravováni, nicméně vždy je lepší se předem informovat o aktuální situaci. Některé země (např. Velká Británie) požadují, aby psi, včetně těch se speciálním výcvikem, cestovali pouze v zavazadlovém prostoru.

V mezinárodní vlakové dopravě je v předpisu TR 16 stanoveno, že vodící pes je přepravován zdarma a nemusí mít náhubek. Při cestování městskou hromadnou dopravou v zahraničí nelze nárokovat slevu na základě průkazu ZTP/P či služebního průkazu, neboť se nejedná o mezinárodně uznávané doklady. V praxi se stává, že řidič poskytne nevidomému slevu takzvaně „na bílou hůl“.

Při cestách automobilem neplatí pro vodící ani asistenční psy žádná speciální pravidla. Pes má být přepravován tak, aby neohrožoval spolucestující, a zároveň aby bylo zajištěno jeho bezpečí. Vhodným řešením je tedy umístit psa buď do cestovní přepravky v zavazadlovém prostoru, nebo na sedadle s použitím bezpečnostního pásu pro psy. Další možností je oddělení zavazadlového prostoru mříží nebo sítí, pes se tak nedostane do vnitřního prostoru vozu.

Vybíráme-li ubytování pro pobyt se psem, je třeba zjistit, zda je v okolí místo vhodné pro venčení, případně volné vypuštění psa. Vždy je lepší se na přítomnosti psa předem domluvit s majitelem ubytovacího zařízení, abychom pak nebyli nemile překvapeni. Celá řada hotelů, penzionů, kempů a dalších ubytovacích objektů již v současné době nabízí možnost pobytu s domácími mazlíčky, přítomnost vodícího psa by tedy neměla být problémem. Na tomto místě je opět třeba zdůraznit, že za případné škody způsobené psem zodpovídá vždy jeho majitel.

„Pokud se někde potřebuji ubytovat, předem si zjistím, jestli můžu mít psa, a zatím jsem s tím neměla nikde problémy.“

Chystáme-li se na návštěvu, je slušností se zeptat, zda můžeme přijít se psem. Někdo např. má alergii na psí chlupy a někomu prostě jen vadí nepořádek, který psi mohou způsobit. Jestliže si dotýčný přítomnost psa ve svém bytě nepřeje, měli bychom jeho rozhodnutí plně respektovat a na dotýčného se nehněvat.

Aby nám pes dobře a dlouho sloužil, je třeba, aby pravidelně pracoval. Měl by strávit každý den alespoň chvilku v postroji, aby si upevňoval dovednosti, které se naučil během výcviku, jinak začne zapomínat. Používejme tedy své psí kompenzační pomůcky s respektem k nim samotným a s ohledem na jejich potřeby i s respektem k okolí. Ona nám občas neuškodí trocha prostorové orientace s bílou holí namísto pohodlného cestování se psem. A navíc, i pes si někdy od nás rád odpočine a trochu si zalenoší.

Stárnoucí vodící pes

Říká se, že pes je v nejlepších letech mezi třetím a osmým rokem života. Tříletý pes je dostatečně zralý, a ne tolik temperamentní jako štěně a má již stabilní povahu. Na osmiletém psovi pomalu začínáme pozorovat známky stárnutí. Osmiletý vodící pes už má mnoho zkušeností, většinou je dokonale sehraný se svým pánem, jen fyzických sil mu pomalu začíná ubývat. Zatímco čerstvě předaného vodícího psa bylo téměř nemožné unavit a člověk měl pocit, že pes má vždycky trochu navrch, starší pes s námi postupně srovná tempo a přijde čas, kdy bude mít majitel víc sil než jeho pomocník. Vodící psi vykonávají činnou službu zpravidla do věku 10–12 let, dožívají se však obvykle 13–15 let.

Pro majitele vodících psů je těžké a někdy i trochu bolestné rozhodnout, kdy je čas ukončit činnou službu psa, najít ten správný okamžik, kdy už pes nebude moci pracovat tak, aby byl nevidomému ku prospěchu. Navíc starého psa už má nevidomý dobře „přečteného“, přesně ví, co od něj může čekat, zná jeho silné i slabé stránky. Starý pes má za sebou již mnoho hodin činné služby, ví, jak se zachovat v nepřehledné situaci, a dokáže vyvést svého pána i z velmi frekventovaných a mnohdy i nebezpečných míst. Nový pes znamená nové sladování, sbírání zkušeností a zvykání si na sebe. A tak není divu, že mnoho nevidomých se snaží okamžik vyřazení vodícího psa z činné služby co nejvíce oddálit.

Jak již bylo zmíněno, některá větší plemena mohou mít ve starším věku potíže s pohybovým aparátem. Problémy jim činí především vstávání a lehání, při větší zátěži mohou kulhat a celkově se zpomalí i tempo chůze. Pes může mít problémy s chůzí do schodů nebo nástupem a výstupem z dopravních prostředků, což může být hlavním důvodem pro vyřazení z činné služby.

Starý pes se hůř soustředí na práci a rychleji se unaví jeho pozornost. Někdy se také stane, že jej práce prostě přestane bavit. Občas dokonce můžeme mít pocit, že pes tak

trošku zhloupl. Je zbytečné trestat starého psa za neplnění „vodičských“ povinností, spíše bychom se měli zamyslet nad jeho odchodem do zaslouženého psího důchodu.

Starší psy je obvykle nutné častěji venčit, většinou už nepostačí venčení třikrát denně. Jejich svěřače nefungují tak spolehlivě jako v mladším věku, takže občas může docházet k menším nehodám. Náš denní harmonogram musíme přizpůsobit aktuální situaci tak, abychom mohli psa venčit častěji, což není vždy snadné. Zde je k nezaplacení pomoc ostatních členů domácnosti, kteří nám pomohou zajistit venčení psa v době naší nepřítomnosti.

U některých psů může ve starším věku postupně docházet ke zhoršování zraku nebo sluchu, končícímu v krajním případě úplnou slepotou či hluchotou. Obojí je samozřejmě překážkou pro práci vodícího psa. V případě ztráty sluchu je však někdy možné psa ovládat například při volném vypuštění pomocí gest, pokud je na tento způsob komunikace zvyklý.

Další otázkou je, kam umístit starého vodícího psa, neboť každý si nemůže dovolit nechat jej u sebe až do úplného konce. Mnoho nevidomých řeší situaci tak, že psa umístí například k příbuzným, kteří jsou ochotni nechat jej u sebe dožít. Nevidomý si pak může bez problémů pořídit psa nového. V ideálním případě zůstává nadále v kontaktu i se svým starým psem, který mu věrně sloužil řadu let.

Další možností je ponechat si starého psa u sebe a zároveň si pořídit psa nového. Starý pes si pak užívá zaslouženého odpočinku, zatímco mladý pes pracuje. Péče o dva psy je však časově náročná a neplatí zde tvrzení, že při více zvířatech nepřibude příliš mnoho práce navíc. Starý pes má jiné potřeby než pes mladý. Zatímco „psí dědeček“ ocení pomalou loudavou vycházku, na níž bude moci podrobně prozkoumat každý keřík, mladý vodící pes potřebuje dostatek pohybu, během vycházky ocení společnou hru případně pořádné proběhnutí. Společné venčení obou psů je pak velmi obtížné. Stejně tak cestování se dvěma psy dopravními prostředky není jednoduché, protože obvykle není možné, aby nový pes vodil a zároveň jsme měli na vodítku psa starého. V neposlední řadě je třeba zohlednit i ekonomickou stránku. Psi sní dvojnásobné množství krmiva, budeme řešit dvojí očkování, odčervení případně mít další výdaje související se zdravotními problémy stárnoucího psa.

Poslední alternativou je ponechat si starého psa a teprve po jeho odchodu pořídit psa nového. V době, kdy již starý pes není schopen vodit, je pak nevidomý odkázán na bílou hůl. Navíc někdy také může trvat delší dobu, než bude vycvičen vhodný psí pomocník pro konkrétního klienta, takže nevidomý zůstane bez psa i několik měsíců.

Ze života autorky

Když bylo mému starému zlatému retrívrovi Benovi 12 let, rozhodla jsem se pro pořízení nového vodícího psa. Ben již nebyl schopen bezpečně nastupovat např. do tramvaje, navíc ho už práce příliš netěšila a bylo na něm znát, že by si zasloužil odpočinek. Vzhledem k pohybovým obtížím mu stačily krátké vycházky, jinak většinu dne prospal. Nový vodící pes Deryl byl téměř dvouletý, velmi temperamentní pošuk, s nímž jsme si nejprve museli vyjasnit, kdo je v naší smečce pánem. Byl divoký, rychlý, potřeboval mnoho pohybu, volné vypuštění, společné přetahování. Psy jsem většinou chodila venčit odděleně, což bylo časově náročné. Navíc v našem malém bytě dva velcí psi skutečně zabírali dost místa. Když bylo Benovi 13 let, narodil se nám syn a opět přibýly další povinnosti. Bylo to skutečně velmi náročné období, kdy jsem bývala hodně unavená, ale jsem ráda, že jsem mohla nechat svého starého psa dožít tam, kde byl zvyklý, a s lidmi, které znal a měl je rád.

S přibývajícím věkem přibývá i zdravotních problémů a může nastat den, kdy už psovi život nepřináší mnoho radostí, ale spíše strasti a bolest. Majitelé (nejen vodících) psů začnou dříve či později přemýšlet, zda by pro psa nebylo šetrnější ukončit jeho trápení. Jedná se o rozhodnutí náročné, avšak mnohdy se mu nevyhneme. Odchod psa, ale i jiných zvířat, je vždy bolestnou záležitostí. Zodpovědný majitel by však měl potlačit své emoční potřeby a umožnit psovi odejít bez zbytečného utrpení. Čas postupně odnese smutek nad ztrátou milovaného zvířete a pořízení nového vodícího psa může opět naplnit náš život radostí a přispět k psychické pohodě.

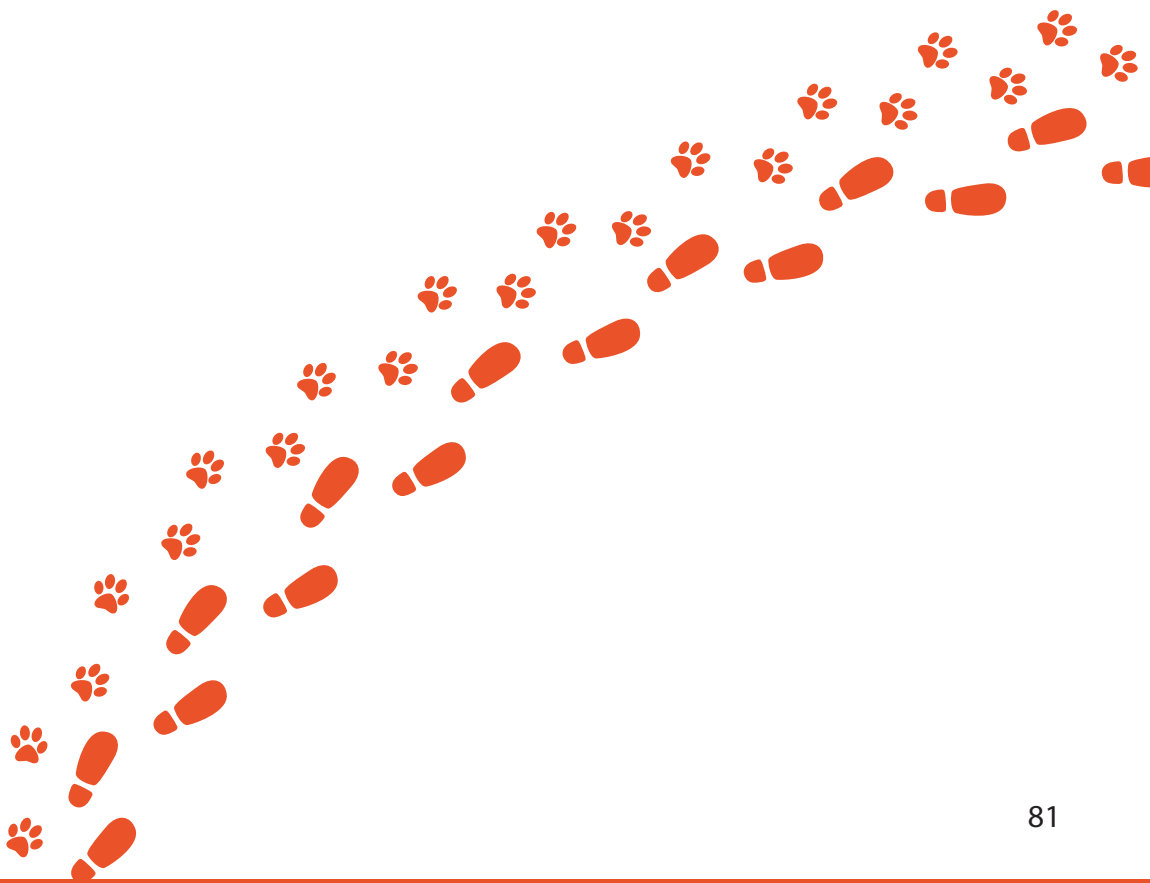
Ze života autorky

Našeho starého Bena jsme nechali uspat ve věku třináct a půl roku. S manželem jsme se tak rozhodli ve chvíli, kdy už nedokázal pořádně chodit. Při chůzi do schodů jsme mu museli přidržovat zadní tlapy. I při chůzi po rovině se mu čím dál častěji stalo, že se mu tlapy „rozjely“ na všechny strany a pes upadl. Kromě toho trpěl záhadným autoimunitním onemocněním, na které nezabírala žádná léčba, celé jeho tělo bylo pokryto ošklivými strupy. Věděli jsme, že se zbytečně trápí, což jsme nechtěli. A tak jsme se jednoho červnového dne odhodlali a psa nechali uspat. Je to den, na který nevzpomínáme rádi a považujeme ho za jeden z nejčernějších v našem společném životě. I takové chvíle však k životu se zvířaty patří.

Závěr

Naše publikace, jejímž cílem bylo představit vidící veřejnosti práci vodících psů a přinést nevidomým, kteří už mají vodícího psa nebo se teprve rozhodují, zda si jej pořídí, užitečné informace, se pomalu chýlí k závěru. Na předchozích stránkách jsme společně prošli životem vodícího psa od malého štěněte v předvýchově, přes psa v činné službě až po psího seniora. Nastínili jsme, v čem nejvíce pomáhá nevidomému vodící pes, a také co všechno obnáší péče o něj. Doufáme, že tato publikace přinesla čtenářům nejen poučení a užitečné informace, ale i trochu zábavy a potěšení.

Na závěr zbývá už jen popřát všem držitelům vodících psů, aby jim jejich čtyřnozí pomocníci co nejdéle sloužili a aby jim to společně klapalo. A vodícím psům patří velký dík za jejich služby, které nám poskytují s ochotou a trpělivostí. Určitě si zaslouží pořádnou odměnu.

Přílohy

Slovníček vybraných pojmů

Asistenční pes – pomáhá lidem s tělesným či kombinovaným postižením v oblasti sebeobsluhy.

Canisterapeutický pes – speciálně vycvičený pes, který dochází se svým psovodem do různých zařízení pro osoby se zdravotním postižením, domovů pro seniory nebo nemocnic, kde příznivě působí na zdravotní i psychický stav klientů a pacientů.

Chůze ve frekvenci – práce vodícího psa v běžném provozu na ulici, kdy pes v postroji doprovází nevidomého.

Nevidomý – pro účely této publikace označujeme pojmem „nevidomý“ osobu s těžkým zrakovým postižením, které je trvalého charakteru a nelze jej kompenzovat běžnou brýlovou korekcí a mnohdy ani kompenzačními pomůckami. Jedná se o osoby, které mají potíže při prostorové orientaci a obvykle používají pro pohyb venku bílou hůl.

Pes/psi se speciálním výcvikem – souhrnné označení pro všechny (vodící, asistenční, canisterapeutické, signální) psy, kteří pomáhají lidem se zdravotním postižením nebo jinak znevýhodněným osobám.

Prostorová orientace a samostatný pohyb (POSP) – chůze s bílou holí ve známém i neznámém prostředí, tuto dovednost by měli ovládat všichni těžce zrakově postižení. Patří sem však i schopnost bezpečného pohybu v interiérech bez použití bílé hole.

Předvýchova – příprava štěnat do jednoho roku na vstup do speciálního výcviku a následnou práci pomáhajícího psa.

Předvychovatel – dobrovolník, který spolupracuje s výcvikovým subjektem a po dobu jednoho roku pečuje o jemu svěřené štěně pod odborným vedením cvičitelů výcvikového subjektu.

Signální pes – pes pomáhající osobám se sluchovým či záchvatovým onemocněním. Pes upozorňuje svého majitele na situace, které hendikepovaný není schopen v důsledku svého postižení sám rozpoznat.

Služební průkaz – doklad, který vydává nevidomému subjekt, jenž psa vycvičil. Obvykle jsou zde uvedeny základní identifikační údaje majitele i psa, oprávnění k výkonu činné služby vodícího psa či práva a povinnosti držitele psa.

Speciální výcvik – výcvik trvající cca 6–8 měsíců, v němž se pes připravuje na práci asistenčního, vodícího nebo signálního psa. Oproti běžnému kynologickému výcviku se liší především tak, že jej provádí zkušený cvičitel, nikoliv přímo majitel psa pod vedením cvičitele.

Základní poslušnost/základní povely poslušnosti – soubor povelů, jež musí pes zvládnout před nástupem do speciálního výcviku. Tyto povely jsou základem jakékoliv další kynologické aktivity a i nevodící pes z nich může skládat zkoušku. Patří sem např. přivolání psa, odložení, chůze u nohy na vodítku i bez něj, obraty u nohy nebo povely „sedni“, „lehní“ a „vstaň“.

Organizace zabývající se výcvikem vodících psů

HE+PA Společnost pro výcvik a předávání vodících psů

U Kombinátu 2801/31, 100 00 Praha 10 (adresa administrativního sídla) | tel.: 603 949 475 |

e-mail: guidedog@seznam.cz | www.guidedog.cz

- odchov, výchova a výcvik vodících a asistenčních psů
- člen IAADP (International Association of Assistance Dog Partners)

HELPPES – Centrum výcviku psů pro postižené o. p. s.

Hvozdnice 147, 252 05 Hvozdnice | tel.: 603 769 864 | e-mail: info@helppes.cz | www.helppes.cz

- výcvik a předávání asistenčních, vodících, signálních a terapeutických psů
- komplexní soubor souvisejících služeb (od zaškolení žadatele o speciálně vycvičeného psa, přes jeho výuku a proškolení, předání psa a secvičení se psem, až po následný servis po celou dobu aktivní služby psa)
- člen ADEu (Assistance Dogs Europe)

Nadační fond Mathilda – Výcvik vodících psů

Krakovská 1307/22, 110 00 Praha 1 | tel.: 733 515 799 | e-mail: jasenovcova@mathilda.cz |

www.mathilda.cz

- výchova a výcvik vodících psů pro nevidomé, příprava a vzdělávání žadatelů, odborné předání a následná péče o majitele vodících psů, poradenství
- člen IGDF (International Guide Dog Federation)
- člen EGDF (European Guide Dog Federation)

Pes pro Tebe, z. s.

Malířská 403/13, 170 00 Praha 7 | tel.: 233 370 239, 777 151 678 | e-mail: info@pesprotebe.com |

www.pesprotebe.com

- výcvik vodících a asistenčních psů
- volnočasové aktivity pro zrakově a tělesně handicapované zaměřené na sportovní aktivity se psem (paraagility, canicross a další aktivity, zaměřené na prohloubení vzájemného vztahu člověk – pes)
- člen EGDF (European Guide Dog Federation)
- čekatel o členství v ADEu (Assistance Dogs Europe)

Pestrá společnost, o.p.s.

Kučerova 809/11, 198 00 Praha 9 | tel.: 603 553 566 | e-mail: info@pestra.cz | www.pestra.cz

- výcvik vodících, signálních, asistenčních, a canisterapeutických psů
- komplexní podpora po celou dobu vlastnictví vodícího nebo asistenčního psa
- člen ADEu (Assistance Dogs Europe)

Pomocné tlapky, o. p. s.

V. Kratochvíla 1073, 332 02 Starý Plzenec | tel.: 724 279 599 | e-mail: info@pomocnetlapky.cz |

www.pomocnetlapky.cz

- výcvik vodících, asistenčních a canisterapeutických psů (možnost ubytování v Plzni během secvičení, rekondicí apod.)
- čekatel o členství IGDF (International Guide Dog Federation)

Středisko výcviku vodících psů (SONS ČR)

Klikatá 613/2a, 158 00 Praha 5 – Jinonice | tel.: 251 611 154 | e-mail: vodicipsi@sons.cz | www.vodicipsi.cz

- výcvik vodících psů pro zrakově postižené
- služby držitelům vodících psů (poradenství, výuka nových tras apod.)
- spolupráce s Klubem držitelů vodících psů
- člen IGDF (International Guide Dog Federation)

Škola pro výcvik vodících psů, s.r.o.

Kamenomlýnská 124/2, 603 00 Brno | tel.: 604 603 126, 605 819 998 |
e-mail: info@vycvikvodichpsu.cz, milan.dvorak@vycvikvodichpsu.cz | www.vycvikvodichpsu.cz

- výcvik vodících psů
- zajištění výživy a potřeb pro vodící psy
- spolupráce se spolkem VODICÍ PES, z. s., který podporuje držitele vodících psů
- člen IGDF (International Guide Dog Federation)

Pravidla pro pomoc osobám doprovázeným vodícím psem

- 1** Potkáte-li na ulici nevidomého, který si bezpečně vykračuje s vodícím psem, nejspíš nebude potřebovat vaši pomoc. Pokud ale vypadá nevidomý bezradně nebo máte dojem, že neví, kudy dál, nabídněte mu pomoc.
- 2** Nejprve nevidomého oslovte a zeptejte se jej, zda o vaši pomoc stojí.
- 3** Respektujte, pokud nevidomý vaši pomoc odmítne, a to i v případě, že máte jiný názor.
- 4** Pokud nevidomý potřebuje vaši pomoc, domluvte se na způsobu spolupráce:
 - Můžete jít vedle nevidomého nebo psa a pouze slovně komentovat průběh cesty (budeme přecházet, odbočíme vlevo), nevidomý dá psovi příslušný povel a pes jej povede.
 - Nevidomý si vezme psa pouze na vodítku k noze, chytne se vás zlehka za vaši levou paži a bude vás v chůzi následovat.
- 5** S vodícím psem nikdy nemanipulujte – netahejte jej za vodič ani necukejte vodítkem.
- 6** Vidíte-li, že do dopravního prostředku nastoupil nevidomý s vodícím psem, uvolněte mu místo k sezení a informujte jej o tom (pouštím vás sednout).
- 7** Na přechodu pro chodce bez zvukové či světelné signalizace upozorněte nevidomého, až bude moci přecházet. Pes pouze vyhledává přechod, nedokáže však odhadnout, kdy je vhodné přejít vozovku.
- 8** Nerušte vodící psy při práci voláním, mlaskáním, nebo dokonce hlazením. Nesoustředěný pes může udělat zbytečnou chybu a ohrozit tak bezpečnost nevidomého.
- 9** Nekrmte vodící psy, a už vůbec ne bez vědomí jejich majitele.
- 10** Pokud si chcete pohladit vodícího psa, využijte okamžik, kdy pes nepracuje (např. při čekání na tramvajové zastávce). Vždy se ale nejprve zeptejte nevidomého, zda smíte psa pohladit.
- 11** Nenechávejte své psy, aby obtěžovali psy vodící očíháváním, štěkáním či jiným způsobem, zbytečně je tak vyruší při práci.
- 12** Pokud si všimnete, že vodící pes se nechová žádoucím způsobem (očíhává jiného psa, prohledává nákupní tašky), upozorněte na tuto skutečnost nevidomého, který zjedná nápravu.

Sedm mýtů o vodicích psech

1 VODICÍ PES JE CHUDÁK, PROTOŽE MUSÍ STÁLE PRACOVAT.

Pro práci vodicích psů jsou záměrně vybírána pracovní plemena, která pro svůj spokojený život potřebují pravidelnou aktivitu. Lenošení na pohovce a požívání pamlsků jim neprospívá. Navíc tráví – na rozdíl od mnoha psů rodinných – většinu času v přítomnosti svého pána a netrpí tak dlouhými hodinami samoty.

2 VODICÍHO PSA POUŽÍVAJÍ POUZE LIDÉ ZCELA NEVIDOMÍ.

Vodicího psa používají lidé, pro něž je z důvodu zrakového postižení obtížná orientace v prostoru, a to zejména venku na ulici. Pokud nemají vodicího psa, používají bílou hůl. Někteří z nich nevidí vůbec (těch je ale menšina), jiní dokáží rozeznat světlo a tmou nebo barvy a obrysy předmětů.

3 NEVIDOMÍ MUSEJÍ MÍT PSA STÁLE U SEBE.

Nevidomí mají obvykle své psy stále u sebe, neboť chůze se psem je rychlejší, pohodlnější a bezpečnější. Jsou však situace, kdy je lepší nechat psa doma a vyrazit pouze s bílou hůlí. Všichni nevidomí by proto měli ovládat techniku chůze s bílou hůlí, aby nebyli plně závislí na pomoci psa.

4 VODICÍ PES DOKÁŽE URČIT, KDY JE MOŽNÉ BEZPEČNĚ PŘEJÍT VOZOVKU.

To je velký, všeobecně rozšířený omyl. Vodicí pes dokáže vyhledat přechod pro chodce a označit jej (zastaví na obrubníku). Okamžik vstupu do vozovky však určuje nevidomý, který vybědne psa k chůzi povelom „převod“. Pes nedokáže rozpoznávat barvy a neví, kdy je na semaforu zelená. Stejně tak nedokáže určit bezpečnou vzdálenost od jedoucího automobilu.

5 VODICÍ PES MÁ PRÁVO VSTUPU DO VŠECH VEŘEJNÝCH PROSTOR.

Právo na vstup vodicího psa do veřejných prostor není legislativně zakotveno v ucelené podobě s výjimkou práva na vstup s vodicím psem do některých konkrétních typů zařízení. U ostatních institucí záleží na dohodě mezi majitelem objektu a držitelem vodicího psa, zda bude nevidomým vstup se psem umožněn či nikoliv. Nutno však říci, že většina majitelů a institucí je k nevidomým a jejich pomocníkům velmi vstřícná. V případě, že majitel z nějakého objektivního důvodu odmítá umožnit nevidomému vstup se psem, měl by nevidomý tuto skutečnost akceptovat.

6 VODICÍ PES NEMUSÍ MÍT PŘI PŘEPRAVĚ NÁHUBEK.

Informace, zda pes musí či nemusí mít při přepravě náhubek, je obvykle zakotvena v přepravním řádu konkrétních dopravců. Někteří výslovně uvádějí, že vodicí a asistenční psi mohou cestovat bez náhubku, avšak u většiny dalších není tato otázka řešena vůbec. Je tedy spíše na dobré vůli řidiče, nechá-li psa cestovat bez náhubku. Má však právo nasazení náhubku požadovat, což by měl nevidomý respektovat, jinak může být z přepravy vyloučen.

7 VODICÍ PES VŽDY POSLECHNE A PRACUJE NA STO PROCENT.

Ba ne, i vodicí pes může čas od času udělat chybu nebo mít slabou chvíli. Je to živá bytost a stejně jako my, lidé, podléhá různým vlivům – nepříznivé počasí (že by ani psa nevyhnal), bolavé klouby, lenivost. A co se poslušnosti týče, vodicí psi jsou velmi dobře vychovaní, většinou poslouchají své pány, ale občas se může stát, že pokušení je silnější, a tak pes prožene kočku, slupne cestou spadlou zmrzlinu nebo prozkoumá obsah nákupní tašky. Při těchto příležitostných prohrách je třeba psa pokárat, aby se z jednorázové neplechy nestal nežádoucí návyk.

Poznámka o vydavatelích:

Nadační fond Mathilda vznikl v roce 2010 a jeho posláním je podpora osob s těžkým zrakovým postižením. Vyhledává, podporuje a realizuje smysluplné projekty, které těmto lidem usnadňují jejich život. Soustřeďuje se jednak na projekty, které napomáhají vzdělávání nevidomých a slabozrakých osob a v konečném důsledku výrazně přispívají k jejich integraci včetně pracovního uplatnění. Také se zabývá výchovou a výcvikem vodicích psů, kteří se pro mnohé z nich stávají nepostradatelnými pomocníky. Vytváří i různé kulturní aktivity umožňující seberealizaci mladých nevidomých umělců.

Okamžik vznikl v roce 2000 jako občanské sdružení s posláním podporovat samostatný a plnohodnotný život lidí se zrakovým postižením a napomáhat jejich začleňování do společnosti. Nyní jako zapsaný ústav poskytuje dospělým lidem se zrakovým postižením registrované sociální služby (odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační služby) a pomoc profesionálně vedených dobrovolníků v rámci akreditovaného dobrovolnického programu, který je největším svého druhu v ČR.

Vedle těchto služeb Okamžik dlouhodobě realizuje projekt „Vidět tvýma očima“, zaměřený na doprovody do škol a vizuální pomoc nevidomým dětem, a Hmateliér – ateliér a dílnu hmatového modelování pro nevidomé, který slouží jako výukové, tréninkové a volnočasové pracoviště pro nevidomé řemeslníky, sochaře a další zájemce.

Okamžik vydal 60 publikací tematicky nebo autorsky spojených se zrakovým nebo jiným zdravotním postižením. Devět z nich bylo oceněno Vládním výborem pro zdravotně postižené občany nebo jinými institucemi.

Jako součást kulturních aktivit pořádá Okamžik pravidelně reprezentativní výstavy nevidomých umělců, besedy a vzdělávací semináře pro školy, firmy, zdravotnická zařízení a další instituce i širokou veřejnost.

VODICÍ PES

Kompenzační pomůcka pro osoby s těžkým zrakovým postižením

Vydal: Okamžik, z. ú., Na Strži 1683/40, 140 00 Praha 4, jako svou 61. publikaci

Autorka: Kateřina Kavalírová

Odpovědná redaktorka: Marie Matějů

Grafická úprava: Pavla Víšková

Fotografie: Lucie Matos Claro

Tisk: PressTerminal s.r.o.

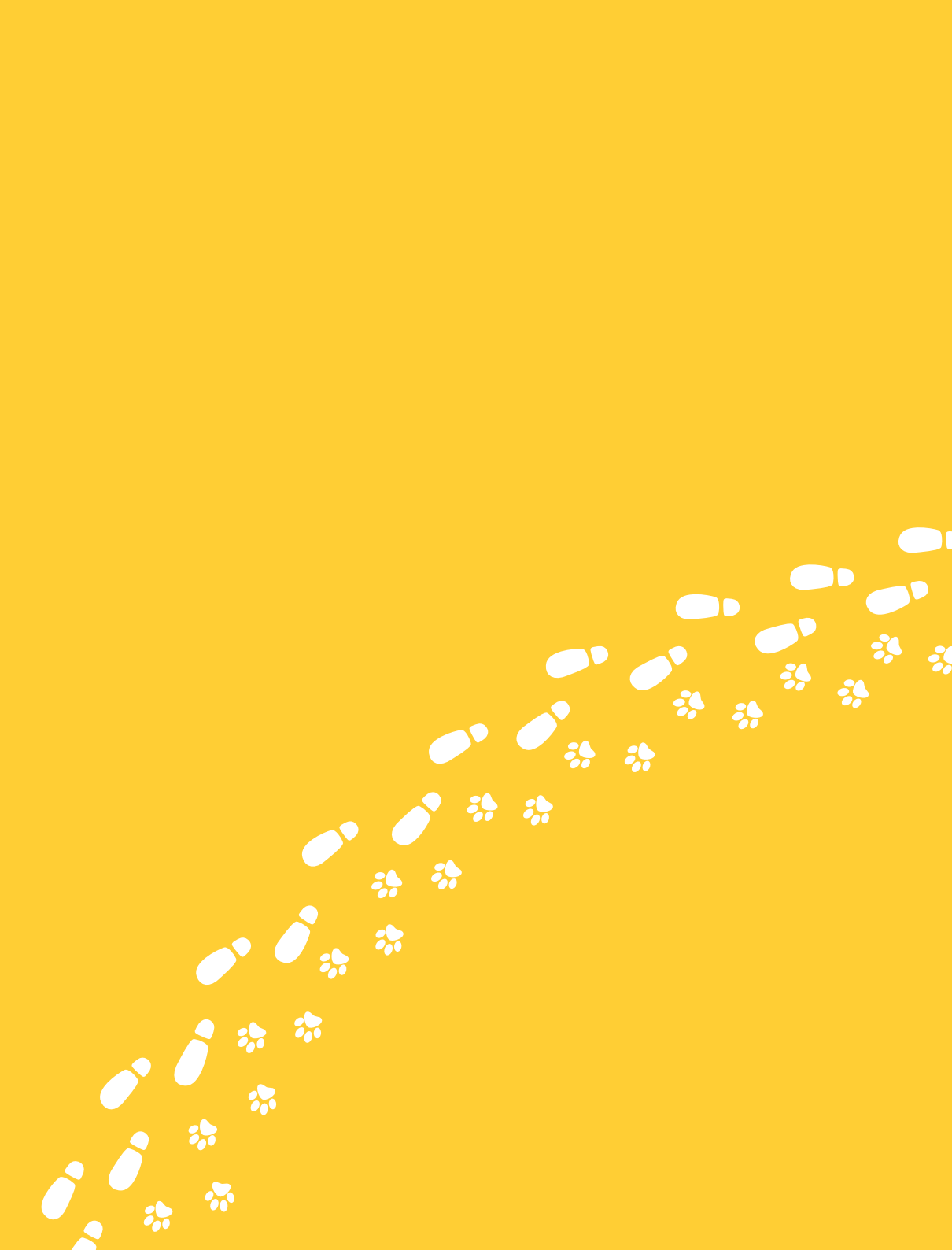
1. vydání
Praha 2017

ISBN: 978-80-86932-46-0

www.okamzik.cz

www.nevidomimezinami.cz

 KAMŽIK